Мустақиллик, Тинчлик, Ҳамкорлик

Халқ сўзи

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган.

ЎЗБЕКИСТОН

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг газетаси

18 МАЙ, СЕШАНБА № 95 (600). 1993 йил.

Сотувда эркин нархда.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ҲАМДЎСТЛИКДА ЎЗ МУСТАҚИЛ ЎРНИ ВА МАВҚЕИ БОР

МДҲ раҳбарларининг Москва учрашуви буни яна бир марта тасдиқлади.

СУРАТЛАРДА: Москва учрашувидан лавҳалар. (ЎзА).

ТАРИХГА БИР НАЗАР

Собиқ Шўролар Иттифоқининг тақдири тўғрисида ўйлаганимда беихтиёр Бобил минораси ҳақидаги афсона ёдимга тушади. Нақл қилинишича, қадимда энг йирик давлатлардан бири бўлган Бобил аҳли осмонга етадиган минора қуришга киришибди. Бу билан улар қанчалик куч-қудратга эга эканликларини кўрсатмоқчи бўлишибди. Бундан дарғазаб бўлган худо минора бунёдкорларининг ҳар қайсисига алоҳида тил ато этибди. Улар бир-бирларининг сўзларига тушунмай, ишни йиғиштириб қўйибдилар. Минора чала қолиб кетган экан...

Шўролар Иттифоқи маълум халқларнинг қони ва суяклари устига тикланган салтанат эди. Зулм ва зўравонликка асосланган, эркинлик ва ҳур фикрни бўғиб келган бу тузум ўз инқирозини ўзи тайёрлади. Турли тилда сўзлашувчи халқларни беаёв ишлатишдан, ер ости ва устки бойликларини ваҳшиёна талашдан топилган миллиардлаб пуллар тўраларча бошқарув маҳкамалари ва баҳайбат ҳарбий машина комида йўқ бўлиб кетарди. Халқ эса бир умр «ёрқин коммунистик келажак»ни кутиб яшади. Ҳолбуки, сохта шиорлару дабдабаларга ўранган бу даҳрий тузум устидан аллақачон илоҳий ҳукм ўқилган эди.

70 йил ана шу «чала минора»ни тиклаган халқлар ўртасида қон-қардошлик риштaлари пайдо бўлган, ёнма-ён ўсган дарахтлар сингари уларнинг томирлари ҳам, шохлари ҳам бир-бирига туташиб кетган эди (эҳтимол, СССРни тиклаш ҳақидаги хомхаёлларга бу туйғунинг ҳам таъсири бордир). Табиийки, бу алоқаларни узиш осон эмасди. Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги худди ана шу заминда дунёга келди. Орадан бир ярим йилга яқин вақт ўтди. Қанчадан-қанча ҳужжатлар қабул қилинди, давлат ва ҳукумат раҳбарлари неча бор учрашдилар. Аммо, узилган алоқаларни тиклаш оғир кечмоқда. Бундан бир ой олдин бўлиб ўтган Минск учрашувигача Ҳамдўстликнинг тақдири унчалик аниқ эмасди. Айрим сиёсатдонлар ҳатто ундан умидни ҳам узиб қўйган эдилар. Шу сабабли Минскда асосий эътибор Ҳамдўстликни мустаҳкамлашга қаратилди. 14 май куни бўлиб ўтган Москва учрашувида эса ўша аҳдлашувларни амалда рўёбга чиқариш бош масала бўлди.

Аммо «МДҲ керакми?» деган савол ҳамон тез-тез такрорланиб туради. Ўзбекистон Президенти мухбирлар билан учрашувларидан бирида бу саволга жавоб бериб, Ҳамдўстлик бизга ниҳоятда керак, деган эди. У — ўз вақтида ташкил этилган уюшма. Акс ҳолда, Югославиядагидек вазият вужудга келар, миллий ва диний низолар алангаси авж олиб кетар эди. МДҲ — ўтиш даврининг маҳсули. Уни ҳаётнинг ўзи тақозо қилди. Лекин унинг фаолиятини амалий изга кўчириш керак. Қуруқ сафсатабозлик бўлиб қолавермасин, самара берсин.

ҲАМКОРЛИКНИНГ ЯНГИ САҲИФАСИ

Москвада ҳаво булутли ва дим. Одамларнинг чеҳраси ҳам тунд. 1 май куни фожиали тўқнашув акс садоси ҳали аримаган, сиёсий вазият эса матбуот саҳифаларидан бизга маълум. Б. Ельцин референдумда ғолиб чиққан бўлса-да, парламент билан низони бартараф қилолгани йўқ. Ҳозир янги Конституция масаласида баҳс давом этяпти. Б. Ельцин ҳам, Олий Кенгаш ҳам ўз Конститутиция лойиҳасини тайёрлаган. 10 июнгача у қабул қилиниши керак. Россия Президенти парламентни четлаб, Конституцияни махсус кенгашда қабул қилдирмоқчи. Парламент бунга рози эмас, албатта. Энг ёмони, жамият турли хил сиёсий гуруҳларга ажралган. Бу гуруҳларнинг бошини қовуштириш осон бўлмайди.

МДҲ давлат бошлиқларининг тор доирадаги учрашуви Кремлдаги ҳашаматли Екатерина залида, сўнгра эса, делегация аъзолари билан бирга «Президент-отель»да ўтказилди. Ёпиқ эшиклар ортида кечган музокаралар ва ҳужжатларни имзолаш маросими тугагач, Президентлар журналистлар билан суҳбатлашгани чиқдилар. Улар орасида Туркманистон раҳбари С. Ниёзов кўринмасди. У учрашувдан сўнг шошилинч жўнаб кетган экан. Хорижга сафарга ҳозирлик кўраётган А. Ақаев ўрнига учрашувда вице-президент Ф. Қулов иштирок этди.

Хўш, Москва учрашуви МДҲга нима берди?

— Бугунги учрашув, — деди Б. Ельцин шу ҳақда гапириб, — Ҳамдўстлик ҳаётида муҳим босқични бошлаб берадиган, сифат жиҳатидан янги мулоқот бўлди. МДҲнинг келажагига шубҳа билан қараган кишилар кўп эди. Аммо ҳаётнинг ўзи унинг зарурлигини кўрсатмоқда. Йиллар давомида халқларимиз муштарак тақдирга эга бўлган, ёнма-ён яшаган. Бугунги аҳдлашувлар ҳамкорликнинг янги саҳифасини очади. 1993 йил мобайнида Ҳамдўстликни мустаҳкамлашга қаратилган 25 ҳужжат қабул қилиниши керак. Давлатлар ўз мустақилликлари ва суверенитетларидан чекинмаган ҳолда иқтисодий интеграция ҳамда мустаҳкам ҳамкорлик йўлига қадам қўядилар. МДҲнинг мувофиқлаштириш — маслаҳат қўмитасини ҳамда ижроия котибиятини тузишга қарор қилдик. Унда барча давлатлардан вакил бўлади. Декларация қабул этилди. Ўзаро тўқнашувлардан ва яқинда рўй берган табиий офатдан зарар кўрган Тожикистонга ёрдам беришга келишилди.

Шундан сўнг савол-жавоб бошланди. Россия-Украина муносабатлари, имзоланган ҳужжатлар, Қирғизистонда миллий валютанинг жорий этилиши, иқтисодий иттифоқ хусусида саволлар тушди. Уларга Б. Ельцин, Л. Кравчук, И. Каримов, Н. Назарбоев, Ф. Қулов ва бошқалар жавоб бердилар. Кўпчиликни қизиқтирган масала бўлажак иқтисодий иттифоқ эди.

(Давоми 3-бетда).

Президент Буюк Британия элчисини қабул қилди

17 май куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Буюк Британиянинг мамлакатимиздаги фавқулодда ва мухтор элчиси Брайн Фоллни қабул қилди.

Суҳбат чоғида Ўзбекистон ва Буюк Британия ўртасидаги давлатлараро муносабатларни ривожлантиришнинг ҳуқуқий асосларини яратиш, ўзаро манфаатли ҳамкорлик алоқаларини кенгайтириш хусусида гап борди.

(ЎзА).

Сулаймон Демирэл—Туркия Президенти

РАТА—ТАСС мухбири Анқарадан хабар қилишича, шу пайтгача Туркия Бош вазири лавозимида ишлаб келган машҳур давлат арбоби, Тўғри йўл партиясининг бош раиси Сулаймон Демирэл якшанба куни Туркия Республикасининг тўққизинчи Президенти этиб сайланди. Социал-демократик халқ партиясининг раҳбари Эрдал Иненю бугунги кундан бошлаб Бош вазир вазифасини ижро эта бошлади. Мамлакат Президенти холис бўлмоғи учун бирон партиянинг аъзоси бўлиши мумкин эмаслиги сабабли Тўғри йўл партиясининг яқин бир ярим ой ичида бўладиган съезди унинг янги раҳбарини сайлайди.

(ЎзА).

Тошкентда тўхтаб ўтди

Беларусь Республикаси Вазирлар Кенгашининг Раиси Вячеслав Кебич бошчилигидаги ҳукумат делегацияси шу йил 15 май куни Ҳиндистондан қайтаётиб, Тошкентда тўхтаб ўтди. Пойтахт аэропортида делегацияни Ўзбекистон Республикаси Бош вазирининг биринчи ўринбосари Исмоил Жўрабеков ва бошқалар кутиб олдилар.

Улар ўртасида иккала мамлакатнинг муносабатларини янада ривожлантириш ҳақида дўстона суҳбат бўлди. Меҳмонлар кўрсатилган иззат-икром ва самимий суҳбат учун ташаккур изҳор этдилар.

(ЎзА).

Ўзбекистон Республикасининг Қонуни

«СОҒЛОМ АВЛОД УЧУН» ОРДЕНИНИ ТАЪСИС ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикасининг биринчи ва иккинчи даражали «Соғлом авлод учун» ордени таъсис этилсин.
2. «Соғлом авлод учун» ордени тўғрисидаги низом тасдиқлансин.
3. Биринчи ва иккинчи даражали «Соғлом авлод учун» орденининг тасвири тасдиқлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри,
1993 йил 7 май.

ВИЛОЯТ КЕНГАШИНИНГ СЕССИЯСИ

Халқ депутатлари Самарқанд вилоят кенгашининг сессияси бўлиб ўтди. Унда аҳолига тиббий хизмат кўрсатишнинг аҳволи ҳамда меҳнаткашларнинг ариза-шикоятлари билан ишлаш ҳақидаги масалалар кўриб чиқилди. Кун тартибидаги масалалар юзасидан вилоят ҳокими П. Абдураҳмонов маъруза қилди.

Шунингдек, сессияда ташкилий масала кўрилди. Илгари вилоят ҳокимияти адлия бошқармаси бошлиғи бўлиб ишлаган Н. Х. Ҳоликовни депутатлар вилоят ҳокимининг биринчи ўринбосари қилиб тасдиқладилар.

М. МУҚИМОВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

• Муштарий билан юзма-юз

ДИЛДАН, ОЧИҚЧАСИГА МУЛОҚОТ

«Халқ сўзи» Тошкент тумани меҳнаткашлари ҳузурида

ЧОРЛОВ БОИСИ

Эсингизда бўлса, муштарийлар, 1990 йилнинг адоғида чоп этилган «Халқ сўзи»нинг нишона сонида: **«...рўзнома барча даражадаги депутатлар, жамиятимиз ҳамма қатламлари, жумладан сайловчилар билан қон томири бўлади. Тил топишиб, дилдан гаплашиб, эзгу мақсадларга эришув йўлларида ҳамкору ҳамнафасу ҳамдўст ишлаш Ўзбекистонимиз равнақию ривожини, нурафшон келажагини таъминлашига имон комил. Биринчи салом, калом ва таъзим меҳнаткаш, донишу зукко халқимизга бағишлангай»**, дея ваъда бергандик.

Мана икки йилдан ошдики, таҳрир ҳайъати, бўлим муҳаррирларию мухбирларимиз ана шу эзгу ниятда бел боғлаб, астойдил хизмат қилмоқдалар. Ҳафтада беш марта чиқадиган сонларда қуйидан юқоригача кенгашлар ҳаёти навбатма-навбат ўз ифодасини топаяпти, депутатларнинг омма билан алоқаси, сайловчилар топшириқларини қандай бажараётганликлари, мустақилликни мустаҳкамлаш йўлидаги саъй-ҳаракатлари ўз аксини топаётир. Бошқача айтганда, рўзнома меҳнаткашларнинг орзу-ўйлари, интилишларини ифодалаб бориб, ҳаётимизда учраётган иллатларни йўқотишда халқнинг дастёрига айланмоқда.

Бироқ таассуфки, яхши ният, эл-юрт фаровонлиги йўлида қўйилаётган кўпдан-кўп хайрли қадамлар баъзи раҳбарларнинг калондимоғлиги, яъни меҳнат аҳлидан узоқлашиб, оёғи ердан узилиб қолганлиги боис кутилган натижаларни бермаяпти. Таҳририятга келаётган кўплаб хатларда жойларда республика Президенти фармонлари ва Вазирлар маҳкамасининг қарорлари, Олий Кенгашда қабул қилинган ҳаётий муҳим дастуриламаллар амалиётга изчил татбиқ этилмаётганлиги ҳақида очиқ-ойдин ёзилмоқда. Халқимиз катта орзу-умидлар билан сайлаган депутатларнинг айримлари ўз бурчларини сидқидил адо этмаётганликлари тўғрисидаги хат-хабарлар ҳам талайгина. Оқибатда ҳатто мустақиллик шароитида маҳкамадан маҳкамага қатнайвериб муроди ушалмаган, кўнгли таскин топмаган, етишмовчиликларию ҳасратлари ҳадсиз-ҳисобсиз одамлар мадад сўраб Тошкентга, рўзномамиз таҳририятига келмоқдалар. Агар улар республиканинг турли бурчакларидан ташриф буюраётганликлари, оворагарчилик айни нарх-наво кун сайин ошиб бораётган, транспортнинг йўл ҳақи бир неча ҳисса кўтарилган паллада рўй бераётганлиги назарда тутилса, бунга асло тоқат қилиб бўлмайди. Инсонга, унинг ташвишу изтиробларига эътиборсиз қарашга ҳар қанақа даражадаги раҳбарнинг, айниқса, халқ вакилининг ҳаққи йўқ.

Шуларни ҳисобга олиб, **«Халқ сўзи» таҳрир ҳайъати ўз фаолиятининг дастлабки кунларидан бошлабоқ, маҳаллий кенгашлар фаолиятию турмушининг ичкарисига янада чуқурроқ кириш, ишчи-ю пахтакор, соҳибкору чорвадор, қурувчию муаллим, саломатлик посбонию хизматчи, қарию ёш — халқ вакиллари ва уларни сайлаганлар юрагидаги пинҳона гапларни эшитиш, дарду қувончига шерик бўлиш, жойларда тўпланиб қолган, муаммоларнинг ҳал этилишига имкон доирасида ёрдам кўрсатиш, шу тариқа шикоятчиларнинг (аслида шундаймикан?) самарали ва бесамар борди-келдиларининг олдини олиш, қолаверса, баҳонаю шариф одамларнинг рўзномамизга бўлган муносабатларини ўрганиш, фикр-мулоҳазалари, истагу тилакларига қулоқ солиш мақсадида** республика вилоятларининг муайян туманларида тез-тез **ОШКОРА МУЛОҚОТ** ўтказишга қарор қилганди. Ўтган вақт ичида Сирдарё вилоятининг Оқолтин, Жиззах вилоятининг Жиззах, Самарқанд вилоятининг Тайлоқ туманларида ва бошқа жойларда муштарийлар билан учрашувлар бўлиб ўтди. Зеро, фақат кенг омманинг иштирокигина матбуот таъсирчанлигини оширади, қамров кўламини кенгайтиради, ахборотлар дунёсини бойитадики, бу ҳол айниқса номи мақсаду маслагининг чин моҳиятини ифодаловчи «Халқ сўзи» учун айни муддаодир.

Яқинда эса «Халқ сўзи»нинг сайёр гуруҳи Тошкент тумани меҳнаткашлари ҳузурига ташриф буюрди.

Навбатдаги ошкора мулоқотнинг макони этиб нега ушбу район танланди? Қуйидаги материалларни ўқисангиз, жавоб ўз-ўзидан ойдинлашади, деб ўйлаймиз.

ОНАДЕК МУҚАДДАС ЗАМИННИ ЭЪЗОЗЛАЙЛИК

ТУМАН ҲОКИМИ, ЎЗБЕКИСТОН ХАЛҚ НОИБИ РУСТАМ АКБАРОВ БИЛАН СУҲБАТ

— Сухандонликни жамиятимиздаги ижтимоий-иқтисодий масалаларга биринчи навбатда дахлдор бўлган, бизни бевосита тўйдираётган, кийдираётган муқаддас заминдан бошламоқ тўғри бўлар, — дея сўз бошлади у. — Зеро, эндигина қаддини кўтариб келаётган мамлакатимиз олдида турган муаммоларни ҳал этишда, аввало, ердан оладиган бойликларимиз, ноз-неъматларимиз катта аҳамият касб этади.

Олимларнинг айтишларича, республика аҳолисининг 60 фоизи қишлоқларда яшайди. Қўлга киритаётган миллий даромадимизнинг 44 фоизи, халқ истеъмол қиладиган ноз-неъматларнинг тўртдан уч қисми деҳқончиликдан олинаётир. Президентимиз Ислом Каримов таъкидлаганидек, қишлоқ — миллий бойлигимизнинг муҳим манбаидир. Бугунги иқтисодиётимизда ва ижтимоий турмушда, бинобарин, сиёсатимизда ҳам қишлоқ соҳаси халқимизнинг фаровон ҳаёти, республикамизнинг тараққиёти ва ўсиш суръатларини ҳал қиладиган муҳим тармоқдир. Шунинг учун ҳам республикамиз қишлоқ хўжалигида иқтисодийислоҳотни янада чуқурлаштириш зарур бўлиб қолди.

Хўш, қишлоқ хўжалигидаги иқтисодий ислоҳни нимадан бошламоқ керак? Узоқ йиллардан бери давлат маблағлари ҳисобига яшаб, катта зарар келтираётган давлат хўжаликларига барҳам бериш ҳақида кўрсатма берилди. Ахир бу гапларнинг шамоли илгариданоқ эсиб келган. Қарор чиққач, биз мавжуд совхозларни дарҳол жамоа хўжаликларига айлантирдик. Бу билан нима ўзгарди, деган савол туғилади. Зарар билан ишлаётган хўжаликлар давлатнинг томирига тушган қурт бўлди. Энди жамоа мулкчилигига ўтилгач, давлат сармояси ҳисобига кун кечиришга барҳам берилди. Қишлоқ аҳолиси эса меҳнат қилиб топилган даромад ҳисобига ҳаёт кечиришга киришди.

Сабзавот етиштириладиган туманларда қишлоқ хўжалиги ривожининг заиф томонларидан яна бири юқоридан келган қатъий режа асосида иш юритилганлиги бўлди. Хўжаликлар режани бир амаллаб бажарсалар-да, ундан келадиган даромад, энг муҳими, экинларнинг барча турларидан ҳам мўл ҳосил олиш ҳақида ўйлаб кўрмас эдилар. Ишни шу йўсинда олиб борган деҳқон ўнгланмади. Ахир бизда сабзавотнинг ўндан ортиқ тури борку. Афсуски, биргина эртаки карамдан режани бажариб қўйиб, кўкракка урадиганлар кўп эди-да. Рўзғорга

(Давоми 2-бетда).

• *Муштарий билан юзма-юз*

ДИЛДАН, ОЧИҚЧАСИГА МУЛОҚОТ

(Давоми. Боши 1-бетда).

биргина карам эмас, сабзи-пиёз ҳам, булғори ва бақлажон ва бошқа ошкўклар ҳам керак бўлади-ку. Энди ҳаёт экинларнинг барча турларидан мўл ҳосил олиш ва кўплаб даромад олишни тақозо этмоқда.

Бугунги кунда режамизни юқоридан келган буйруққа асосан эмас, ёнгинамизда жойлашган Тошкент шаҳри аҳолисининг талаб-эҳтиёжига қараб белгилаяпмиз. Ўтган йили бозор ниҳоятда тўкин бўлди. Шуни ҳам айтиш кераккн, деҳқон билан харидор ўртасига воситачининг аралашуви камайди. Нечун савдо ташкилотлари деҳқон етиштирган ҳосилни олишга унчалик қизиқмай қўйди? Сабаби, улар илгари давлатдан дотация олиб яшарди. Сотилмай чириб кетган маҳсулотлар зарари тайёр маблағ ҳисобидан қоплаб қўя қолинарди, холос.

Хоҳ томорқа, хоҳ хўжаликларда етиштирилган маҳсулот бўлсин, уни деҳқоннинг ўзи сотадиган бўлди. Ҳаттоки, деҳқоннинг бозорга бориб ўтиришига ҳам ҳожат қолмади. Ўтган йили энг сифатли, сархил маҳсулотларни одам гавжум даҳалар, йўл четларида сотдилар. Тошкент халқа йўлидан то Бекободгача деҳқонлар турли қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан савдо қилдилар. Аммо айрим раҳбарлар бунга йўл бермадилар. Ҳатто уларни милиция ходимлари қувиб солишгача бориб етдилар. Уларга бу манзара хунук кўрингандек бўлди. Айтинг-чи, бунинг нимаси ёмон? Гап шундаки, бир қолипда яшашга одатланиб қолганмиз. Қадимда ота-боболаримиз қишлоқ хўжалик маҳсулотларини килолаб эмас, челаклаб сотганликларини унутмаслигимиз керак. Харидорни бозорда сарсон қилиш шарт эмас.

— Рустам Раҳбарович, қишлоқдаги сиз ҳикоя қилаётган ижобий силжишлар ерга, деҳқонларга бўлган янгича муносабатларнинг самараси бўлса керак. Шундай эмасми?

— Бу ўринда Ислом Каримовнинг деҳқон тўқ бўлса бутун республика бадавлат бўлади, деган гапларини эслаш мақсадга мувофиқ. Шу вақтгача деҳқон тер тўкиб меҳнат қилиб, бир маънавий оройиш олмай келди. Биз унинг онгига «ер ҳам, маҳсулот ҳам давлатники» деган сўзни қуйиб келдик. Айниқса, унинг ерга эгалик ҳуқуқидан маҳрум қилаёздик. Ўзи етиштирган ҳосилни у фақат дўконлар орқали сотиб олиши мумкин эди. Бундай сиёсат туфайли биз соғлом халқни «давлатники»дан ўмаришга ўргатдик. Унинг болалари даладан «қуруқ келмайдиган» бўлди. Президентимиз юргизаётган одил сиёсат деҳқонга ерга чинакам эгалик ҳуқуқини берибгина қолмай, ҳаром-хариш ишлардан холи қилди.

Ерни ижарага бериш тамойили деҳқонга қанот бағишлади. У ўз меҳнат самарасини аниқ кўра билди. Ҳосилни шартномавий талаблар асосида тасарруф қилиб, ортиқчасини хўжалик омборига топширади. Энди деҳқон ҳосилнинг бозорга олиб борадиган қисмининг ҳам, давлатга топширадиган қисмининг ҳам сифатли ва сархил бўлишидан манфаатдордир.

Бизда деҳқон хўжалиги ва ижара асосида ишлашга қарши бўлган хўжалик раҳбарлари ҳам бор. Улар, ижарачи ҳақ-ҳуқуқини билиб олгач, амалидан ажраб қолишдан чўчишмоқда, шекилли. Хавотирланишнинг ўрни йўқ. Чунки ўн қўшчига бир бошчи керак. Лекин ижарачи ёки фермерлар энди ўзларига эски қолипдаги соябар «раис бува»нинг эмас, балки ишбилармон деҳқонга ҳақиқий мадад бера оладиган, замон талаблари асосида ишлайдиган раҳбарни танлашлари турган гап. Улар келажакда раис деб аталадими ёки иш юритувчими — буни деҳқонларнинг ўзлари ҳал қилишсин. Бундай раҳбар ҳосилдан келадиган даромадга кўз тикиб ўтирмай, кичик корхоналар очмоғи, маҳсулотларни қайта ишлайдиган тармоқларни ишга солмоғи лозим бўлади.

Кейинги икки йил ичида тумандаги кичик корхона ва ширкатлар сони 230 тага етди. Улар асосан аҳоли учун ҳаводек зарур бўлган халқ истеъмоли буюмлари ҳамда қурилиш материаллари ишлаб чиқармоқда. Лекин бу соҳада ҳали кўп иш қилиниши лозим. Айниқса, қурилиш материалларига бўлган талаб ошиб бормоқда. Президент фармони билан берилган томорқа участкаларида деҳқон уй қуряпти. Аммо бинокорлик материали танқис.

— Президентимиз пахтакорларнинг республика кенгаши қатнашчилари билан бўлган учрашувида фермадаги қорамолларни колхозчиларга бериш ҳақида маслаҳат бергандилар. Бу тадбир районда қандай амалга оширилмоқда?

— Чорвачиликнинг аҳволи ҳақиқатан ҳам ачинарли. Гўшт-сут ишлаб чиқариш режалари сурункасига бажарилмаётир. Шундай оғир бир вақтда бу доно маслаҳатнинг берилиши кўнгилдаги гап бўлди. Сир эмас, фермаларимизда харажатлар кўп, аммо олинадиган маҳсулот кам. Чунки сигирнинг тили йўқ, қандай озуқа еганини айтиб беролмайди.

СУРАТДА: сарой залида.

Лекин айрим хўжалик раҳбарлари бу маслаҳатни бошқача тушуниб, фермаларни тарқатиб қўл қовуштириб ўтирамиз, деб ўйлашмоқда. Асло ундай эмас. Биз соғиб олаётган 4—5 литр сутимиз 8—10 литрга чиқармикин, деган умид билан шу тадбирни кўряпмиз.

— Кейинги вақтларда ерга бўлган муносабат ўзгарганлиги сабабли райондаги сабзавот хўжаликларида ҳосилдорлик бирмунча ошди. Аммо республикамизда картошкадан юқори ҳосил олиш ҳамон муаммо бўлиб турибди.

— Ер онадек муқаддас, деймиз. Бу — жуда тўғри ибора. Чунки ота-онамиз шу тупроқдан терган ризқини еб яшаган, бизни дунёга келтирган. Шунинг учун ҳам айрим кишиларнинг ерни сотиш керак, деган гапларига мутлақо қаршиман. Ерга фақат давлат эгалик қилади, уни сотиш гуноҳдир.

Марказдан келган буйруқ асосида ишлашга ўрганганлигимиз ерга бўлган муносабатимизни бузди. Бободеҳқонларимиз тутган удумларни унутиб юбордик. Картошка ҳақида гап кетганда, Меҳнат қаҳрамонлари Ғуломмаҳмуд Абдуллаев, Турғун Мирзаев каби деҳқончилик усталарини эсламай бўлмайди. Ахир улар уруш вақтларида гектаридан 40 тоннага етказиб ҳосил кўтаришганини тарих унутгани йўқ. Хўжаликдан чиққан ҳосил 5—6 гектар ердаги ўраларга кўмиб сақланарди. Энди бўлса, картошка уруғини узоқ Голландиядан келтиряпмиз...

Эртаки карам экилиб, камида беш марта суғорилган захоқ ерларда кечки картошка етиштириб келдик. Натижада ҳосилдорлик пасайиб кетди. Биз энди картошка экиладиган ерларни кузда шудгорлаб, баҳор қуёшида қиздиргач, сўнгра уруғ қадашга қарор қилдик. Шундай қилинса, бемалол 20—25 тонна ҳосил олиниб, уруғ ҳам ўзимиздан чиқади. Ортиқча харажатларга чек қўйилади.

ҲЕЧ КИМ ЭЪТИБОРДАН ЧЕТДА ҚОЛМАЙДИ

Карима ЧИНАЛИЕВА,
туман ижтимоий таъминот бўлимининг бошлиғи

— Айни пайтда ҳудудимизда 13 минг нафақачи, 515 нафар ногирон ҳамда 505 уруш қатнашчиси истиқомат қилади. Улардан ташқари ҳалок бўлган жангчиларнинг 195 та оиласи ва 1700 нафар ёлғиз киши давлат имтиёзларидан фойдаланади.

Бўлимимиз қошида «Ғамхўрлик» маркази фаолият кўрсатмоқда. Унда 32 нафар ходим хизмат қилаяпти. Улар асосан ёлғиз қолган қарияларга ёрдам кўрсатишади: талонга бериладиган озиқ-овқат маҳсулотларини уйларига элтиб беришади. Ўтган йили кузда уларга бир тоннадан бепул кўмир тарқатдик.

Яқинда эса «Саховат» жамғармаси ташкил этилди. Бу жамғарма муҳтож кишиларга моддий ёрдам кўрсатаётир. Хусусан, ўнга яқин уй-жой биноси таъмирланди, тўққизта хонадонга табиий газ киритилди, 20 нафар қарияга эса бепул овқат учун талон ажратилди.

Ҳозирги иқтисодий тақчиллик шароитида ижтимоий ҳимояга муҳтож кишиларни эътибордан четда қолдирмаслик, уларга имкони борича ёрдам бериш мақсадида тез-тез қишлоқ кенгашлари ва жойларга чиқиб, аҳоли эҳтиёжларини ўрганаяпмиз. Тўпланган маълумотлар асосида 4 минг 344 та нафақачига қўшимча пул ажратилди. 150 нафар уруш ногирони ҳар ойда арзон нархда 50 литр бензин ҳамда дори-дармонлар олмоқда.

Шу ўринда район ҳокимлигининг бизга кўрсатаётган ёрдамини алоҳида таъкидлаб ўтишни истардим. Чунончи, бултур кузда 200 дан ортиқ отахону онахонга совға-салом инъом этилди, жорий йилнинг февраль ойида 200 нафар фуқарога 1 миллион 116 минг сўм ёрдам пули берилди, ёлғизларнинг омонат дафтарчаларига 5 мингдан 10 минг сўмгача миқдорда пул ўтказилди.

Ниятимиз битта: у ҳам бўлса — районда яшовчи фахрийлару ногиронларнинг бирортасини ҳам эътибордан четда қолдирмаслик. Шу мақсад йўлида қўлдан келган барча ишларни қилаяпмиз.

ИШОНЧ МАСЪУЛИЯТИ

Савдо ходимлари орасида ҳам ҳалол меҳнат қилиб, одамлар ишончини қозонганлари жуда кўп. Ушбу тумандан қиёс: ҳокимлик назорати остида озиқ-овқат дўконларининг барчасида тартиб ўрнатилган. Талон бўйича олинадиган маҳсулотлар аҳолига ўз вақтида етказиб берилмоқда.

Айниқса, бу борада Охунбобоев матлубот жамиятининг иши мақтовга лойиқ. Унинг ҳудудида 64 та дўкон бор. Шундан 37 тасида аҳолига талон воситасида савдо хизмати кўрсатилади. Жамият раиси Насиба Султонмуродованинг айтишича, қишлоқ кенгашлари ва маҳалла комитетларининг ҳамкорлигида шу йилнинг биринчи чорагида меъёрланган етти турдаги маҳсулотларнинг ҳаммаси аҳолига сотилди. Бироқ муаммолар ҳам йўқ эмас.

Ҳозир аҳоли жон бошига ярим килодан пахта ёғи тарқатиляпти. Бу — ўзбек хонадонига камлик қилади. Чунки у ҳафтада палов дамламаса тура олмайди. Шу боис ёғ миқдорини бир килога етказиш керак.

ТАДБИРКОРГА ОМАД ЁР

Президент фармонига биноан одамларга уй-жой қуриш учун ер ажратилгач, кўпчилик хонадонига атаб бошпана тиклашга киришди. Лекин қурилиш ашёлари тақчил. Нима қилиш керак? Шунда Носир Абдуллаев яхши ният билан «Бинокор» деган цех очиб, қисқа муддатда қирқ минг дона шлакблок тайёрлаб аҳолига сотди. Кейин у фермер хўжалиги ташкил этди. 31 бош от, 41 бош қорамол, жумладан 7 бош соғин сигир сотиб олди. Ҳар куни 100 литр сут тайёрланмоқда. Унга тегишли тегирмонда эса кунига 1.200 килограмм ун янчилаяпти.

Бу йил Носир ака колхоздан бир гектар ер олди. Қирқ сотихига карам ва картошка, қолганига помидор экди.

СУРАТДА: учрашув пайти.

Ҳадемай эртаки ҳосил бозорга олиб чиқилади.

У келгусида балиқ боқмоқчи.

— Колхоз билан шартнома туздим,— дейди у. — Фойданинг 35 фоизини колхозга бераман. Муҳими, луқмаи ҳалолнинг сероб бўлишига нима етсин!

«Қобулмирзо» фирмасида асосан қандолат маҳсулотлари, оқсақич, болалар ва катталар пойабзали, шлакблок ҳамда елим ишлаб чиқарилади.

— Оқсақич — харидоргир маҳсулот, — дейди фирма раҳбари Муҳаммаджон Қобулов. — У оддий усулда: сариёғ, асал ва шакар қоришмасидан тайёрланади. Илгари хом ашё четдан келтириларди. Ҳозир у ўзимиздан чиқаяпти. «Олигамер» деб номланган маҳсулотимизнинг ҳам бозори чаққон. Уни тайёрлашни МДҲ республикаларида биринчи бўлиб биз йўлга қўйдик. Ўтган йили 50 тонна ишлаб чиқарилганди. Бу йил унинг миқдорини икки ҳисса оширамиз. Яна битта қандолатчилик фабрикаси қуриш ниятидамиз. Шу мақсадда Ҳитой билан шартнома туздик. Улар бизга техника воситалари берадиган бўлишди. Хом ашё эса ўзимизда тайёрланади. Шундай қилсак, ҳар ойда 200 тонна вермишель ишлаб чиқариш имкониятига эга бўламиз.

АҚШлик ишбилармонлар билан ҳамкорликда меҳмонхона қуришга киришдик. Ҳозир юз ўринли икки қаватли бино барпо этилаяпти. Ишчиларга меҳнатига қараб 10 минг сўмдан 20 минг сўмгача иш ҳақи тўлаяпмиз.

Агар раҳбар тадбиркор кишиларнинг қадрига етмас экан, ундан на давлат, на халқ манфаат кўради. Район ҳокими Рустам Акбаров фалсафаси шундай. Шу боис у киши бизга жой берди, оёққа туришимизга кўмаклашди. Энди қолгани ўзимизга боғлиқ.

Ушбу маълумотларга қўшимча қилиб шуни айтиш кераккн, аввало, Тошкент тумани вилоятдаги йирик ва сертармоқ районлар қаторига киради. Иккинчидан, меҳнат аҳли ҳар йили режа ва топшириқларни зиёди билан бажариб, пойтахт аҳолисини сабзавот, картошка, мева маҳсулотлари билан узлуксиз таъминлаб келмоқда. Даромаднинг кўпайиши ўз навбатида ижтимоий муаммолар ечимини жадаллатмоқда. Ва, ниҳоят, учинчидан, агар Тошкент вилоятида «Халқ сўзи»нинг қарийб 10 минг нафар обуначиси бўлса, унинг мингтаси ушбу туманда истиқомат қилади. Улар рўзноманинг ҳар сонини қизиқиш билан, орзиқиб кутаётганликлари бизга маълум. Бинобарин, муштарийларнинг фикр-мулоҳазаларини эшитиш, ҳозирги иқтисодий танглик шароитида қандай яшаётганликларини кузатиш таҳрир ҳайъати учун ҳам фойдадан холи эмас.

«ХАЛҚ СЎЗИ»НИ ХАЛҚ ЎҚИЯПТИ

РАЙОН АҲЛИ УЧРАШУВДА АНА ШУНДАЙ ДЕЙИШДИ

Ўша куни Ғуломмаҳмуд Абдуллаев номли жамоа хўжалигининг муҳташам саройи фаоллару депутатлар, хўжалик раҳбарларию меҳнаткашлар вакиллари, муштарийлару қизиқувчилар билан лиқ тўлди. Уларнинг ҳаммаси «Халқ сўзи» рўзномаси ижод аҳли билан ошкора мулоқотга тўплангандн. Учрашувни «Халқ сўзи» бош муҳаррири Анвар Жўрабоев кириш нутқи билан очди. Таҳририят жамоаси амалга ошираётган ишлар ва келгуси режалар ҳақида ўртоқлашди. Кейин у сўз навбатини Тошкент вилояти ҳокими С. Д. Сайдалиевга берди.

— Мустақил Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши ва Вазирлар Маҳкамасининг бош нашри — «Халқ сўзи» газетаси нафақат Тошкент вилояти, балки бутун мамлакат меҳнаткашларининг энг яқин маслаҳатчиси, севимли газетасидир, — деди Сайфулла Давирович. — У Президент Ислом Абдуғаниевич Каримов бошчилигидаги республика ҳукумати олиб бораётган изчил сиёсатни халқ оммасига етказишдек муҳим вазифани оқилона бажариб келмоқда. Бу газета яна шуниси билан қадрлики, унда Президентнинг фармонлари эълон қилинибгина қолмасдан, жойларда бу ҳужжатларнинг ижросини таъминлаш юзасидан ҳам қимматли материаллар берилади.

Омма ўртасида газетанинг роли, қадр-қиммати, нуфузи ва таъсири ниҳоятда катта эканлигини жуда яхши биламиз. у барча амалга оширилаётган ишлар тўғрисида халққа биринчи бўлиб ахборот беради, Президент ва ҳукуматнинг позициясини меҳнаткашларнинг онгига етказади. Шунинг учун унинг ҳар бир сўзи ҳал қилувчи овозга эга. Биз «Халқ сўзи» газетаси муҳарририятининг юқоридаги вазифаларни бажариш йўлида астойдил ҳаракат қилаётганликларини кўриб-билиб турибмиз. Бу газетада айни пайтда республикамизнинг кўзга кўринган таниқли журналистлари, қаламкашлари меҳнат қилишмоқда. Уларнинг қаламларига мансуб долзарб мавзудаги мақола, корреспонденция ва публицистикаларни, оддий меҳнаткашлар тўғрисидаги очерк ва лавҳаларни қизиқиб мутолаа қилмоқдамиз.

Биз бугун Ўзбекистон Республикаси ўз йўлини танлаб, ундан оғишмай олға бораётган даврда яшамоқдамиз. Бу борада ҳали жуда кўп иш қилишимиз кераклигини, камчиликларга қарши муросасиз курашишимиз зарурлигини, айниқса, кадрларни жой-жойига қўйиш, ишлаб чиқариш қувватларини ривожлантириш, Ўзбекистонда ижтимоий адолатни тиклаш масалаларида қатъият ила ишлашимиз лозимлигини Президентимиз Ислом Абдуғаниевич Каримов Жиззах ва Сурхондарё вилоятлари кенгашларининг навбатдан ташқари сессияларида сўзлаган нутқларида алоҳида таъкидладилар. Ислом Абдуғаниевич томонидан ишлаб чиқилган Ўзбекистонда адолатли давлат барпо этишнинг беш асосий қоидасини изчил амалга ошириш ҳам бизнинг асосий вазифаларимиздир. Бунда, сўзсиз, «Халқ сўзи» газетаси таҳририяти аъзоларининг хизмати беқиёс бўлиши лозим. Ана шундай мураккаб ва долзарб вазифаларни бажариш йўлидаги ишларингизда куч-қувват тилайман. Қаламингиз бундан ҳам ўткир бўлсин. Ҳаққоният ва адолат учун курашда ҳеч толмангиз!

Уч соат мобайнида кўнгил тубида яширинган фикрлар юзага чиқди, ҳаётий муҳим таклифлару ўткир мулоҳазалар ўртага ташланди. Мана, эшитинг-а:

Тўлқин АЛИМОВ, «Ҳасанбой» жамоа хўжалиги раиси, вилоят кенгаши депутати:

— Собиқ СССР парчалангандан кейин унинг таркибидаги барча республикалар иқтисодий инқирозга юз тутганлиги ҳеч кимга сир эмас. Лекин ифтихор билан айтиш мумкинки, МДҲдаги мамлакатлар ичида фақат Ўзбекистондагина асосий соҳа — деҳқончилик издан чиқмади. Шунинг учун бозорларимизда нарх-наво бирмунча арзон, озиқ-овқат, мева-чева бисёр. Агар «Халқ сўзи»да деҳқонлар ҳаёти бундан-да кўпроқ тилга олинса, бошимиз кўкка етган бўларди. Қизиқ-да, бирор санъаткор ёки шоир қутлуғ ёшга киргудек бўлса, уни бекаму-кўст тарғибу ташвиқ қиламиз. Лекин бирор деҳқоннинг 60 ёки 70 йиллиги нишонланганини эшитганмисиз? Мен бу билан ижодкорларни танқид қилмоқчи эмасман. Биламан, ёзиш-чизиш ҳар кимнинг ҳам қўлидан келавермайди: у игна билан қудуқ қазишдек гап. Фақат муқояса қилиш учун мисол келтирдим, холос.

Ўтган йили хўжалигимизда «Халқ сўзи»га 400 киши обуна бўлганмиз. Бу тадбир яна давом этаяпти. Демак, «Халқ сўзи»ни халқ ўқияпти.

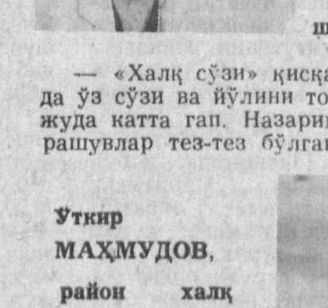

Фотима ИМОМНАЗАРОВА, қишлоқ амбулаторияси бош шифокори:

— «Халқ сўзи» қисқа муддат ичида ўз сўзи ва йўлини топиб олди. Бу — жуда катта гап. Назаримда, бундай учрашувлар тез-тез бўлгани маъқул.

Ўткир МАҲМУДОВ, район халқ таълими бўлими мудири:

— Агар адашмасам, ҳозир ҳафтасига фақат «Халқ сўзи» ва «Народное слово» газеталари чиқаяпти. Шунинг учун республика ижтимоий ва иқтисодий ҳаётидаги барча янгилик ва ўзгаришларни ана шу газеталар орқали билиб олаяпмиз. Исми-жисмига монанд деганларидек, «Халқ сўзи» халқ ичига тобора чуқурроқ кириб бораяпти.

Раҳмат ҲАМИДОВ, район юқумли касалликлар шифохонаси бош шифокори:

— Ҳар бир нарсанинг ўз номи бўлади. Исмат деб чақирсанг, ҳеч қачон Жалол югуриб келмайди. «Халқ сўзи» — ўзига хос тил, услуб ва йўналишга эга газета. Шунинг учун уни таниб олиш жуда осон.

«Халқ сўзи»нинг чет элларда ўз мухбирлари бўлишини истардик. Қанийди, хорижда бўлаётган воқеа ва ҳодисаларни Россия матбуоти орқали эмас, ўзимизнинг мухбирлардан эшитсак. «Халқ сўзи» жамоаси бунга тайёр ва лойиқ, деб ўйлайман.

Аҳмад ЮНУСОВ, район ҳарбий бўлими бошлиғи:

— Ҳар куни ишни «Халқ сўзи»ни варақлашдан бошлайман. Биласизми, нега? Ҳарбийларга оид барча фармон ва қарорлар ана шу газетада чоп этилади. Уларни ўқиб, йиғиб бораман. Ишимизга асқотади. Муҳарририят журналистлари ҳарбийлар ҳақида жуда оз ёзишади. Ҳафтада бир-иккита ҳарбий касб ҳақида суратли қизиқ репортажми, мақолами берилганда, ҳозир зобитлар мактабида ўқиш истагини билдирувчилар сони анчагина ошган бўларди.

Яқинда районда «Чақирилувчилар куни»ни ўтказдик. Мингдан зиёд бола иштирок этди. Улар ҳарбий қонунлар, тартиблар билан таништирилди. Шу куни болалар синов майдонида жанговар қуроллардан фойдаланишни ҳам ўрганишди. Уларнинг кўпи қурол билан илк муомала қилаётгани боис довдираб қолишди.

Ҳарбий билим юртида ўқиш истагини билдирган йигитлар орасидан 70 дан зиёди саралаб олинди. Ҳамма районларда шундай тадбир амалга оширилса, армиядаги миллий кадрларга бўлган тақчиллик 4—5 йилда барҳам топарди. Умуман, газета журналистлари бундан кейин ана шундай муаммоларга эътибор билан ёндашадилар, деб умид қиламан.

Акбар БОҚИЕВ, сабзавот, полиз экинлари ва картошкачилик илмий-тадқиқот институтининг директори вазифасини бажарувчи:

— Дўст ачитиб сўзлайди, дейдилар. «Халқ сўзи»га ёзилганман, мунтазам ўқиб бораман. Аммо эътирозларим кўп. Газета саҳифаларида қишлоқ хўжалигига оид мақолалар кам кўринаяпти. Мисол учун бизнинг муассасамизни олайлик. Кейинги йилларда олимларимиз қатор янгиликлар яратишдики, буларни деҳқонлар, мутахассислар билиб қўйсалар зиён қилмайди. Олимлар ўтказаётган тажрибалар сабзавоткорларга қўл келмаслигига ким кафолат беради? Шу боис газета олимлар билан деҳқонлар ўртасида воситачилик қилиши ҳам даркор.

x x x

Алқисса, Тошкент туманида «Халқ сўзи» ижодий ходимлари иштирокида ўтказилган ошкора мулоқот жуда жонли ўтди. Дилдан, очиқчасига суҳбатлашиб олдик. Бизни мамнун этадиган ҳолат эса туман меҳнаткашларининг фаоллиги, муштарийларимизнинг куйинчаклиги, уларнинг ўзлари ва жамоамиз ўртасидаги алоқа робиталарининг мустаҳкамланганлигидан бевосита манфаатдорлигидир. Аслида ниятимиз ҳам шу эди.

Анвар ЖЎРАБОЕВ,
Икром ЎТБОСАРОВ,
Исмат ХУДОЁР,
Исмат ТОШЕВ,
«Халқ сўзи» рўзномасининг махсус мухбирлари.

Пўлат НИШОНОВ,
ЎзА мухбири.

СУРАТДА: Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган артист Маҳмуджон Азимов қўшиқлари гурунгга файз киритди.

«Самарқанд томонида бир катта дарё борки, уни «Руди Мосаф» — «Мосаф дарёси» (бунда Зарафшон кўзда тутилмоқда — М. О.), деб атайдилар. Дарёга кўп сув йиғилгану бир талай ерларни ювиб—ўпириб, кўп лойқаларни суриб келган ва натижада бу ботқоқликлар тўлиб қолган. Сув кўп оқиб келаверди, лойқаларни то Битик ва Фарабгача суриб келтира берди (Чоржўй рўпарасида Амударёга яқин жойлашган қишлоқларнинг номи М. О.). Сўнг сув тошиб келиши тўхтади. Бухоро ўрнашган жой (аста-секин) тўлиб текис ерга айланди ва шундай қилиб, у катта дарё Сўғд ва бу (лойқалар билан) тўлган Мавзе Бухоро бўлиб қолди; ҳар томондан одамлар йиғилиб у жой обод бўлди. Бу вилоятда сув ва дарахтлар, ов қилинадиган (жониворлар) кўп бўлганидан кишиларга бу вилоят хуш келиб, шу ерга жойлашдилар».

ДАРЁ НИДОСИ

Биз бу жумлаларни Абу Бакр Муҳаммад ибн Жаъфар ан-Нарахшайининг «Бухоро тарихи» асаридан олдик. Зеро, қадимда шу қадар гўзал ва тўлиб тошган дарёнинг бугунги аҳволи кўнглимизни эзиб юборди. Қани унинг қанча-дан-қанча аждодларимизнинг кўзига қувонч бағишлаган жўшқин сувлари, ранг-баранг жониворлари? Бугун ундан одамзод у ёқда турсин, ҳайвонлар ҳам сув ичишдан қўрқади. Қадим Зарафшон дарёси нима учун бу қадар ифлосланди? Бунга жавоб берадиган инсон борми?

Келинг, қуйидаги далилларга эътибор берайлик. Қўлимизда вилоят СЭС бош врачи М. Жумаевнинг «Зарафшон дарёсининг санитар-экологик ҳолати ва унинг соғломлаштириш чоралари ҳақида» деган маълумотномаси бор. Унда кўрсатилишича, кейинги 20 йил ичида Зарафшон дарёси сувининг кимёвий таркиби қуйидагича экан. Сувнинг қаттиқлиги 10—18 мг (экв)л. (норма бўйича 7 мг экв. л) бўлиши керак), оксидланиш хусусияти 1,1 дан 4 мг/л гача ошган, хлоридлар 25 мг дан 68 гача, сульфатлар 190 дан 412 мг гача, қуруқ моддалар 560 дан 1490 мг/л гача, ичак таёқчасининг индекси эса 1 миллиондан ошиб кетгани даҳшатли ҳол эмасми?

Наҳотки, биз шу даражада бағритош бўлиб кетдик. Ахир Бухоро вилояти ҳар йили Зарафшондан 800 миллион куб метрдан зиёд сув олади. Бу сувлар қишлоқ хўжалигида, ҳатто ичишда ҳам фойдаланиб келинмоқда. Келинг, дарё қандай қилиб ифлосланаётгани ҳақида далиллар сўйласин: уларнинг тили аччиқ, лекин ҳақиқатни айтмасликка ҳам ҳаққимиз йўқ.

Зарафшон дарёсига Самарқанд ҳудудидан бошлаб турли хил чиқитлар ташланади. Кўплаб коллектор—дренаж ва саноат корхоналаридан чиқадиган оқавалар шулар жумласидандир. Шу боисдан ҳам дарё суви минерал тузларга ҳаддан зиёд тўйиниб, биологик жиҳатдан талабга жавоб бермай қўйган.

Самарқанд вилоятидаги саноат корхоналарида тез-тез авариялар содир бўлиб турганлигидан кўз юмиб бўлмайди. Масалан, 1987 йил 14 декабрда шаҳардаги «Суперфосфат» заводида худди шундай ҳолат юз берди. Ўшанда кўплаб заҳарли оқавалар Зарафшонга оқиб тушганлиги ҳеч кимга сир эмас. Бу кўнгилсиз ҳолатдан қўшни вилоятлар ўз вақтида хабардор қилинмаган. Ўшандан кейин сувдаги полифосфатлар миқдори нормадагидан 10 марта ошиб кетди, азот, хлорид, ишқор, сульфат ва касаллик тарқатувчи бошқа микроблар ҳам кўпайди. Бухороликлар орадан 6 соат ўтгандан кейингина ушбу воқеадан хабар топишди ва дарҳол оммавий заҳарланиш ёки юқумли ичак касалликлари олдини олиш мақсадида вилоят шаҳар ҳамда қишлоқларига бир неча кун ичимлик суви узатиш тўхтатилди. Қолаверса, йирик саноат корхоналари ҳам ишлатилмади. Заҳарланган сув Тўдакўлга буриб юборилибгина келиб чиқадиган салбий ҳолатлар олди олинди.

Бундан ташқари, 1990 йил 3 февралда Каттақўрғон мой комбинатининг ишқор йиғиладиган резервуари ёрилиши оқибатида Зарафшонга бир қанча заҳарли оқавалар келиб тушди. Бу сафар ҳам авариядан Бухоро вилояти огоҳ этилмаганлиги кишини ҳайрон қолдиради. Ахир, бу санэпидстанцияда ишлаётганларнинг инсонийлик бурчи эмасмиди? Балки, улар, буни ҳеч ким билмайди, ими-жимида тинчиб қолар, деб ўйлашганмикан? Ахир, шундай бўлганда, қанчалаб инсонлар ҳаёти хавф остида қоларди. Ёмон хабар тез тарқалади, дейди халқимиз. У Бухорога етиб келгач, эҳтиёт чоралари кўрилиб, уч кун давомида 7 та районга сув узатиш тўхтатилди. Тўдакўл, яна жонга оро кирди.

Биз авариялар тез-тез содир бўлаяпти, деб бекорга айтганимиз йўқ. 1991 йил 12 сентябрда Самарқанд канализация тозалаш иншоотида, 1992 йил 16 июлда эса Каттақўрғоннинг худди шу объектида авариялар юз бериб, таркибида азот, сульфат, ҳар хил хлоридлар ва бошқа касаллик тарқатувчи микроблар бўлган оқавалар Зарафшонга тушган. Бу ҳақда ҳам Бухорога ўз вақтида хабар етиб келмаган. Бугунги кунда бир соатга қолмай Самарқанддаги гапни Америкага етказиш мумкин-ку. Наҳотки, Бухоро ундан ҳам олисда бўлса? Гап хавфнинг олдини олиш мақсадида айтилаяпти, холос. Унинг қандай оқибатларга олиб келишини тушуниш кўп вақт талаб этмайди. Шунинг учун кўнгилсиз воқеалар юз бергач, дарҳол қўшниларни ҳам хабардор қилиш лозим эмасми?

Зарафшон дарёси сувларини ифлослантиришда Навоий вилоятининг саноат корхоналари ва қишлоқ хўжалик тармоқлари ҳам «катта ҳисса » қўшаяпти. Масалан, 1990 йил март ойида «Навоиазот» заводининг биохимия станциясида авария содир бўлиб, унинг инсон соғлиғига зарарли бўлган ифлос оқавалари Зарафшон дарёсига оқиб тушди. Бу гал ҳам Бухоро вилоятидаги тегишли муассасаларнинг тезкор ҳаракати туфайли аҳолининг оммавий заҳарланиш ва юқумли касалликларга дучор бўлиш хавфи бартараф этилди. Бу нарса халқ хўжалигига ҳам катта зиён етказмоқда. «Навоиазот» корхонасининг «хизмати» туфайли дарё сувида азот моддалари кўпайиб кетганлигини тегишли ташкилотлар исботлаб бериши мумкин. 1991 йил Зарафшоннинг кимёвий ифлосланиши кўпроқ Навоий районида содир бўлган. Бу ерда айрим вақтларда сувдаги феноллар (карбар кислота—М. О.) санитар нормадагидан 14 марта, нефть чиқиндилари 3 марта, хромлар (оч кул ранг тусли қаттиқ кимёвий элемент —М. О.) 17 марта, мис моддаси 4 марта, нитратлар эса 9 бараварга кўпайиб кетганлигига нима дейсиз? Умуман олганда, дарё сувининг кимёвий пестицидлар билан ифлосланиши 1990 йилга нисбатан 1991 йилда 2 бараварга ошган.

Булар етмагандай, Навоий вилоятининг Навоий ва Қизилтепа туманлари ҳудудида 6 та сут-товар фермасининг оқава сувлари дарёни булғаб келмоқда. Бундан ташқари, Навбаҳор ва Қизилтепа туманларидаги учта жамоа ва давлат хўжалигининг ер ости сизот сувлари ҳам тўғри Зарафшон дарёсига оқиб тушишини таъкидлаш жоиз. Қолаверса, Навоий ГРЭСининг совутгич сувлари ва Навоий шаҳрининг оқава сувлари қисман тозаланиб дарё сувига қўшиб юборилляпти.

Токайгача бундай ҳол давом этади? Наҳотки, она дарё барча заҳар-заққумларни ютиб жим оқаверади, деб ўйласак? Ундан қанча-дан-қанча халқ сув ичади, неча минг гектарлаб ерлар суғорилади, ахир! Ана шу ерларда етилган маҳсулотларни яна ўзимиз истеъмол қиламиз-ку! Ахир бу ўз-ўзимизни, келажагимизни заҳарлаш билан баробарку. Меҳнат унумдорлигини ошириш бировларнинг соғлиги эвазига бўладиган бўлса бундай корхона, хўжалик ташкилотларнинг боридан йўғи яхши эмасми? Тўғри, ҳозирги иқтисодий танглик даврида уларнинг ишлашини тўхтатиш, иқтисодиётимиз пойдеворига болта уриш, деган гап. Аммо бу нарса ўша корхоналар хоҳлаган ишини қилиши керак дегани ҳам эмаску. Дунёда ҳамма нарсанинг чегараси бор, жумладан атроф-муҳитга зарар етказишнинг ҳам. Энди мустақил давлат сифатида жонажон табиатимизга ўзимиз жавобгармиз.

Бу ерда корхоналарга боғлиқ бўлмаган жиҳатлар ҳам бор. Шулардан бири деярли барча вилоятларда заҳарли чиқит ва химикатларни кўмиш полигонларининг йўқлигидир. Айни пайтда кўплаб омборларда яроқсиз ва қўлланиши таъқиқланган заҳарли препаратлар тўпланиб қолганки, мазкур моддалар билан сув ҳавзаларининг заҳарланиш эҳтимолини сақлаб турибди. Зарафшон дарёсининг ифлосланишига яна бир сабаб борки, уни ҳам айтиб ўтиш лозимга ўхшайди. Ўзбекистон ҳукуматининг 1982 йилдаги, яъни «Муҳофаза қилинадиган сув ҳавзаларини аниқлаш ва юридик жиҳатдан расмийлаштириш тўғрисида»ги қарори ўн йил давомида бажарилмай келинди. Ҳа, собиқ СССР давридаги кўпгина қарорларнинг тақдири сизларга маълум. Улар фақат халқни тинчлантириш учунгина чиқариларди, холос. Амалда эса қарорларни ҳеч ким назорат қилмасди.

Ўз-ўзидан шундай савол туғилади. Зарафшон дарёси ҳавзасида экологик аҳволни яхшилаш мумкинми? Бунга Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг тегишли қўмиталари қўшма мажлисидан жавоб топиш мумкин. Унда қабул қилинган қарор шундай умид уйғотди. Чунки Самарқанд ва Навоий вилоятлари ҳокимиятлари зиммасига, ҳамда бир қанча вазирликлар олдида бундан кейин Зарафшон дарёсининг ифлослантирилмаслигининг барча чоралари кўрилиши вазифаси юклатилди.

Бундан ташқари, яроқсиз ҳолга келиб қолган ва қўлланиши таъқиқланган пестицидлар, шунингдек, қаттиқ маиший чиқитлар кўмиладиган полигон ва чуқурликларни лойиҳалаш зарурлиги айтилди. 1993 йилдан бошлаб, бутун минтақа бўйлаб сув ҳавзасига туташ зоналарида барча турдаги пестицидлардан фойдаланишни, экинларни «шарбат» билан суғоришни, дарё бўйларида норуда материаллар карьерларини ўзбошимчалик билан қазишни тўхтатиш каби вазифаларни ҳам юклади. Қолаверса, қарорда Зарафшон дарёсида йил бўйи санитария назоратини йўлга қўйиш масаласи қатъий қилиб белгилаб қўйилди. Бу ҳозирги кундаги долзарб вазифалардан биридир.

Маълумки, дарё бўйидаги аҳоли бир неча йилдан бери унинг сувидан фойдаланиб келмоқда. Ифлосланган сув кўпчиликка таъсир қилган бўлиши мумкин. Шу боисдан ҳам қўмиталарнинг қўшма йиғилиши Бухора, Самарқанд, Навоий вилоят ҳокимиятлари 1993 йилдан бошлаб аҳолини тиббий кўрикдан ўтказиш ва соғломлаштириш бўйича тармоқ дастурини ишлаб чиқиб, уни амалга оширишни мақсадга мувофиқ деб топди. Мана учинчи йилдирки, Каттақўрғондан олиб келинаётган Дамхўжа—Навоий—Бухоро тоза ичимлик сув қувури ҳали ишга тушгани йўқ. Йиғилишда иштирок этган Бухоро вилояти ҳокими ўринбосари А. Халиловнинг ана шу қурилишни битказиш учун ҳукуматдан маблағ ажратишни сўраш ҳақидаги таклифи инобатга олинди.

Ундан ташқари яқинда вилоятда Дамхўжа—Навоий — Бухоро сув йўли қурилишини жадаллаштириш масалаларига бағишланган йиғилиш бўлиб ўтди. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси Раисининг биринчи ўринбосари И. Жўрабеков бошқарган бу йиғилишида республика вазирликлари, идоралари, Бухоро ва Навоий вилоятларининг қурилиш ҳамда таъминотчи корхоналари раҳбарлари ва мутахассислари иштирок этдилар. Йиғинда шу нарса таъкидландики, республика ҳукумати. мазкур иншоотнинг аҳоли турмуш шароитининг яхшилашдаги аҳамиятини эътиборга олиб, 1993 йил учун бир миллиард сўм ажратди. Демак, бухороликлар бу йил тоза ичимлик суви ичадилар, дея умид қилсак бўлади, албатта. Сув қувури ўз йўлига, аммо дарё тақдирига ҳам бефарқ қараб бўлмайди. Бугунги кунда қанча кечмишу ўтмишларнинг гувоҳи бўлмиш қадим Зарафшон жуда оғир аҳволда қолди. Дарёни асрабавайлаш ўрнига заҳар-заққумга тўлдирдик. Воҳага жон ва кўрк бағишлаб турган «тилло камар» кундан-кун торайиб бормоқда. Шундоқ ҳам унинг кўкка сапчийдиган тўлқинлари тарих қаърида қолиб кетди. Эндиги ягона умид дарёнинг зилол ва чучук сувини асраб қолишдир. Қўлимиздан келадигани ҳам шу.

Бунинг учун табиат душманларига қарши шафқатсиз кураш бошлаш зарур. Чунки, ҳеч қандай жарималар, ишдан олиб ташлашлар кутган натижани бермаяпти. Атроф-муҳит тозалиги келажак авлод баркамоллигига олиб келиши табиий. Табиатга қилинган яхшилик, одамзодга қилинган яхшилик, дейдилар. Буни ҳамма англаб етмоғи зарур.

Маннон ОТАБОЙ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ҲАМДЎСТЛИКДА ЎЗ МУСТАҚИЛ ЎРНИ ВА МАВҚЕИ БОР

(Давоми. Боши 1-бетда).

— Иттифоқ тушунчаси,— деди Украина Президенти Л. Кравчук, — одамда салбий туйғу уйғотади. Шу сабабли биз бундай уюшма тарафдори бўлсак ҳам, унинг номланишига қаршимиз. Жумҳуриятлар бир-икки йил ичида мустақиллик йўлидан анча илгарилаб кетишди. Янги иттифоқ уларни яна орқага қайтармаслиги керак.

Ўзбекистон раҳбари бу фикрни қувватлаб, шундай деди:

— Умуман, ҳаммамиз иқтисодий ҳамкорлик уюшмаси бўлиши тарафдоримиз. Лекин у яна марказдан бошқариш усулини такрорламаслиги керак. Шу сабабли бу ҳақдаги ҳужжатни қабул қилишни кейинги учрашувга қолдирдик.

Бу сафар Россия рублининг ҳаракат доираси, янги миллий валюталарнинг жорий этилиши масаласи муҳокама қилинмагани таъкидланди. МДҲ мамлакатлари мудофаа вазирликлари вакилларининг бир кун олдин бўлиб ўтган кенгаши якунлари ҳақида Е. Шапошниковнинг ахбороти тинглангани айтилди.

Давлат раҳбарларининг кейинги учрашуви 16 июлда Ереванда бўлиши эълон қилинди.

САМОДАГИ СУҲБАТ

Тошкент вақти билан соат 21 дан 30 дақиқа ўтганда самолётимиз она юрт сари парвоз қилди. Орадан ярим соатлар ўтгач, Ислом Каримов биз, журналистлар билан суҳбатлашди.

— Бугун долзарб масалаларни муҳокама қилдик, — деди Президент. — Асосий эътибор иқтисодий ҳамкорликни кучайтиришга, имзоланган шартномаларнинг бажарилишини таъминлашга қаратилди. Мувофиқлаштириш—маслаҳат қўмитаси ва ижроия котибияти худди шу мақсадга хизмат қилади. Биз Россия, Украина, Беларусь ва бошқа давлатлардан хомашё ҳамда маҳсулот оламиз. Аммо кейинги пайтда бу алоқалар жуда оғирлашиб кетган, назорат қиладиган ташкилот йўқ эди. Энди бунга барҳам берилади. Янги ташкилотлар Ўзбекистоннинг мустақиллигини чекламайдими, деган савол туғилиши табиий. Ишонч билан айтаманки, биз энди орқага қайтмаймиз. Бу фикрни Олий Кенгашнинг яқинда бўлган сессиясида ҳам айтдим. Ўзбекистон ҳеч қачон фақат арзон хомашё берадиган мустамлака бўлмайди. Иқтисодий алоқаларимиз тенглик ва ўзаро манфаат асосига қурилади. Мустақиллик — Оллоҳнинг неъмати. Биз унга қон тўкмасдан эришдик—шунга шукр қилайлик. Бугун имзоланган ҳужжатлар ҳам мустақиллигимизнинг иқтисодий заминини мустаҳкамлашга, халқимиз фаровонлигини таъминлашга хизмат қилади.

— Ҳамдўстлик бизга камида яна икки —уч йил зарур, — дея фикрини давом эттирди Ўзбекистон раҳбари. — Ёшларимизда ватан, эрк туйғуларини тарбиялаш, уларнинг дунёқарашини шакллантириш учун вақт керак. Иқтисодий жиҳатдан ўзимизни таъминлашимиз лозим. Қуруқ мафкура билан қорин тўйғазиб бўлмайди. Учрашувдаги сўзимда ҳам қуруқ гапларни йиғиштириб, амалий ишга ўтиш даври келганини айтдим. Қувонарлиси шуки, Ўзбекистон Ҳамдўстликда ўз ўрни ва мавқеига эга. Бизнинг фикримиз билан ҳисоблашишади. Бугун қабул қилинган ҳужжатларда ҳам мулоҳазаларимиз ҳисобга олинган. Ҳамдўстлик ҳақидаги фикрим эса қатъий: бу—ўзаро манфаатли ҳамкорликнинг бирдан бир маданий ва демократик йўли.

ХОТИМА ЎРНИДА

Биз ўзгараётган дунёда яшаяпмиз. Воқеликнинг ўзи ҳаракат қилишни тақозо этмоқда. Шўролар иттифоқи тарқалиши жараёнида жумҳуриятлар тезроқ ажралишга, мустақилликка интилган бўлсалар, энди яна яқинлашишга, ҳамкорликка иштиёқ сезмоқдалар. Албатта, бу ҳамкорлик шакл ва мазмун жиҳатидан янгича кўринишда бўлади. НАТО ва «умумий бозор» доирасидаги, Европа мамлакатлари ўртасидаги ҳамкорлик алоқалари бунда намуна бўлиб хизмат қилиши мумкин. Зеро, ҳеч бир давлат ўз ҳудудида биқиниб, бошқалар билан муносабатларга киришмай яшай олмайди.

Бобил афсонасини яна эслатмоқчиман. У бизга қандай сабоқ беради? Юксак мақсадлар сари интилган кишиларнинг дили (тил унинг зоҳирий кўриниши) ва интилишлари уйғун бўлмоғи керак. Бу фикр Ҳамдўстликка ҳам, озод ва адолатли жамият барпо этаётган Ўзбекистон аҳлига ҳам алоқадор.

Носир МУҲАММАД,
ЎзА мухбири.

Тошкент — Москва — Тошкент.

ТУЗАТИШ

Газетанинг шу йил 15 май, шанба сонидаги биринчи бет юқоридаги сарлавҳа «Иккинчи тамойил: янги жамиятга ўтиш жараёнида давлат бош ислоҳотчи бўлади» деб ўқилсин.

• Фармон ва ижро

РАҲБАР ОМИЛКОР БЎЛСА

Ғаллаорол туманидаги «Ғаллаорол» давлат хўжалиги жумҳуриятимиздаги барча вилоятларни уруғлик билан таъминлашга ихтисослашган. Бу ғаллачилик хўжалигига уч йилдирки, ишбилармон раҳбар Қувондиқ ака Бердиёров бошчилик қилмоқда.

Хўжаликда саккиз йил бўлим бошлиғи бўлиб ишлаган Қувондиқ ака раҳбар этиб тайинлангач, ишлаб чиқаришни ривожлантириш билан бирга меҳнаткашларни ижтимоий ҳимоя қилишни яхшилашга, ободончиликка катта эътибор берилди. Хусусан биринчи бўлимга 2,7 километр газ қувури тортилиб, «зангори олов» келтирилди. Хўжалик марказини бўлимлар билан боғловчи йўлда олтита бекат қурилди. Ўтган йили қўйлар учун иккита қўтон бино қилинди. Бунга уч миллион сўм сарфланди. Меҳнаткашлар саломатлигини мустаҳкамлаш мақсадида тумандаги сув билан даволаш шифохонаси қошида янги пункт фойдаланишга топширилди.

Қувондиқ ака республика Президенти фармонларида белгиланган вазифаларни бажара бориб, ёрдамчи хўжаликларни ривожлантиришга жонкуярлик қилмоқда. Ҳозирдаёқ ўнга яқин ана шундай хўжалик ташкил этилиб, анча аҳоли иш билан таъминланди. Хўжаликда ҳозир учта тегирмон, учта жувоз, гилам ва шолча тўқиладиган, жун ва пахта титиладиган корхоналар, колбаса цехи ва новвойхона ишлаб турибди.

Меҳнаткашларнинг дам олиш шароитини яхшилаш борасида ҳам ибратли ишлар амалга оширилди. Ўтган йили имтиёзли йўлланма билан 90 киши дам олиш уйлари, санаторий ва шифохоналарга юборилди.

— Буларнинг ҳаммаси ҳосилдорликни ошириш ҳисобига кўп даромад олингани натижасидир, — дейди Қувондиқ ака. — Ўтган йили 14 минг 683 гектар майдонга ғалла экиб, лалмикор ерларнинг ҳар гектаридан режадаги 10,1 центнер ўрнига 12,8 центнердан, жами 18 минг 782 тонна дон етиштирдик. Бошқа соҳаларда ҳам режалар бекаму кўст уддаланди. Бу йилдан ҳам умидимиз катта. Баҳор серёғин келди. Демак, мўл ҳосил олинади, хирмонимиз донга, дастурхонимиз нонга тўлади.

Й. ЖУРАЕВ,
УзА мухбири
Жиззах вилояти.

РУҲ ОЗИҚИГА АЙЛАНГАН МЕҲНАТ

ОҚОЛТИН ТУМАНИДАГИ «АНДИЖОН» ДАВЛАТ ХУЖАЛИГИ ДИРЕКТОРИ АЪЗАМЖОН АЛИҚУЛОВ БИЛАН СУҲБАТ

— Айтинг-чи, меҳнат бошқариладими? Ё у мажбурий тушунчами? Ёки у оддий инсоний фаолиятми?

— Бу мураккаб, лекин айни ҳақиқат ҳақида гапиришдан олдин инсоннинг ўтмиши, яъни ибтидоси билан келажагию интиҳоси орасида кечган, кечадиган жараёнларга назар ташлашга тўғри келади. Инсон тўла шаклланиб оила қуриш, уйланиш, бола-чақа кўришга киришган кундан эътиборан табиий ҳолда меҳнатга эҳтиёж сезган. У фақат ов қилиш билан ўз ҳаётини асраб қололмаслигини яхши тушуниб, экин экиш, ўстириш ва ҳосилни йиғиштириб олиш орқали турмушини таъминлай бошлаган. Демак, ернинг ўзи инсонга меҳнат қилиш эҳтиёжини юклаган... Меҳнат қилиш заминида эса бойиш, мол-мулк орттириш тушунчаси эмас, балки барча тирик жон учун ҳаётини асраб қолиш ва давом эттириш тушунчаси ётибди...

— Демак, ибтидо билан интиҳогача табиий ҳолда давом этадиган ва икки орада содир бўладиган шу инсоний эҳтиёж—меҳнат ҳар қандай ғоявий тушунчадан юқори туради-да?

— Бу гапда ҳам жон бор. Бироқ, айримлар таъкидлаётганларидек «Меҳнат эркин бўлиши керак» деган тушунчада масъулият унутилаётгандай кўринаяпти. Агар меҳнатни рўёбга чиқаришда режа бўлсагина одамнинг зиммасига масъулият юкланади. Масъулиятни ҳис қилганларнинг эса астойдил ишлашлари табиий. Бунинг учун, аввало, меҳнаткашнинг меҳнат олдидаги инсоний бурчини тарбиялаш зарур. Бунда у ўзи бажараётган юмушга нисбатан шахсий манфаат бурчи борлигини ҳам унутмаслик керак, албатта. Яъни меҳнат шахсий муносабат тушунчаси билан ҳам боғлиқдир! Ҳозир амалга оширилаётган хусусийлаштириш жараёни шахсий манфаатга мос келади.

Шу пайтгача меҳнат умумийлик шиори остида бажарилди. Меҳнаткаш кўп ва хўб ишлади-ю, оз ҳақ олди. Эндиликда деҳқон ҳарқалай ўз меҳнатига яраша ҳақ олиш даражасига кўтарилаётир. Бу ҳол унинг шахсий манфаат бурчини кучайтирмоқда. Тараққий этган мамлакатларда мана шу тушунча юқори бўлгани боис ривожланиш кучли. Биздаги умумийлик эса тараққиётни маълум даражада сусайтирган, одамлардаги қизиқиш ҳиссини деярли сўндирганди. Деҳқон далага чиқарди, мажбурият юзасидан амалтақал кунни кеч қилиб, уйига қайтиш йўлини изларди. Ўз томорқасига, молларига кўпроқ куч сарфларди, чунки хонадонини шулар ҳисобига келадиган даромад тебратарди.

— Меҳнат фалсафаси бошқа барча фалсафалардан кўра юксак туради, шекилли...

— Биласизми, менда шундай бир одат пайдо бўлган. Қўполроқ қилиб айтганда, бу ҳол касалликка ҳам айланган. Ухлашга ётганимдаям миямда биргина ўй: дала ишлари, режаларни тезроқ бажариш, ўзинг ва ўзгалар олдида юзни ёруғ қилиш ҳақидаги фикр кезаверади. Аксари ҳолларда ҳатто тушимга ҳам далаларда юрганим, деҳқонлар билан суҳбатлашаётганим, режалар ташвиши ё иш юзасидан кимлар биландир баҳслашаётганим кираверади.

Далага чиқсам, танам яйрайди. Деҳқонларни кўраман, яна яшнаб кетаман.

Хўжалигимизда Норбек Ирисов деган киши ишлайди. У бир неча йиллардан буён йирик бригадани бошқариб келади. Бу одам далаю меҳнатдан бошқа нарсани билмайди. Чекиш, ичиш унга ёт ҳолат. Бироқ хонадонига ҳам, меҳнатга ҳам содиқ. Агар сиз бу кишининг қўлларини боғлаб қўйиб, бир ҳафта далага чиқармай қўйинг-чи, бетобланиб қолиши турган гап. Чунки меҳнат юқорида айтганимиздек, бу киши учун чиндан ҳам ҳаётий эҳтиёжга айланган. Бошқача бўлиши ҳам асло мумкин эмас. Меҳнат катана лаззатига, руҳ озиқига айланган. Далага чиқади, астойдил меҳнат қилади, терлайди, ҳам жисмонан, ҳам руҳан тетиклашиб уйига қайтади. Ақли ва ҳисларини соғломлаштиради.

— Энди жамоангиз ҳақида ҳам икки оғиз гапириб берсангиз.

— Хўжалигимиз, кўриб турганингиздек, Мирзачўлда жойлашган. Тарихий манбалардан маълумки, бу ҳудуд дунёвий музликлар давридан кейин узоқ вақт сув остида қолган. Чамаси, бу ердаги сувлар бошқа жойлардаги сувларга қараганда кечроқ йўқолган. Шунинг учун бўлса керак, ер беҳад шўрланган. Бугунги кунга келиб, шўр ер сатҳига кўтариляпти. Илгарилари ерларга пол олиниб, яхоб берилар, шу тариқа шўр ювиларди. Мирзачўлни ўзлаштиришда бу ишга мутасаддилар ана шу усулни унутиб, оқибатини ўйлаб кўрмаганлар.

Бу фожиани тўхтатиш учун зовур-ариқларни кўпайтириш зарур. Боз устига, маъдан ўғитлар ернинг жонини олиб қўйди, тинкасини қуритди. Ер гўё жонсиз ўсган болага ўхшаб қолди. Энди табиий ўғитлардан зўр бериб фойдаланишимиз керак. Шундагина ернинг қувватини ошириш имкони яратилади. Шунинг учун аҳолининг уйларидаги гўнгларни трактор ва араваларда далага олиб чиқаяпмиз. Биз беш минг етти юз гектар ерда деҳқончилик қиламиз. Ҳар йили ўн минг тонна атрофида пахта етиштирилади. Ҳосилдорлик 27 центнерга тўғри келаяпти. Боғлар барпо этганмиз, олма, ток ҳосил бера бошлади. Меҳнаткашларга томорқа учун ерлар ажратилди.

Ўтган йили давлатга 390 миллион сўмлик маҳсулот сотилди. Унинг 97 миллион сўми меҳнаткашларга иш ҳақи сифатида тарқатилди. Қолгани эса ободонлаштириш ва бунёдкорлик ишларига сарфланаяпти. Хусусан, янги шифохона қурилди. Учта мактаб, шунча болалар боғчаси бинолари созланиб, янги жиҳозлар сотиб олинди. Бундан ташқари, кичик корхоналар ташкил этилмоқда. Улар ҳам дурустгина даромад бераяпти.

— Қаерда туғилгансиз?

— Асли Зоминнинг Бешбулоқ қишлоғиданмиз. Етти авлодимиз ўша ерда ўтишган. Отам Алиқул, онам Босбиби ҳам шу манзилда таваллуд топишган. Кўчир-кўчир пайтларида оиламиз Гулистон туманига қарашли «Гулистон» давлат хўжалигига кўчиб келган эди. Ўша ерда туғилганман.

— Қаерда таълим олгансиз?

— Аввал қишлоқ хўжалиги техникумида, кейинроқ қишлоқ хўжалиги институтида.

— Орзу-умидларингиз...

— Халқ тинч, тўқ бўлмас экан, тараққиёт ҳақида гап бўлиши мумкин эмас. Президентимиз Ислом Каримов олиб бораётган сиёсат айни шу мақсадни кўзда тутади. Бу йўлда ҳамма қатори мен ҳам қўлимдан келадиган жамики ишларни рўёбга чиқаришни истайман. Бундан бошқа қанақа орзу-умидлар бўлиши мумкин?.. Бу ҳам меҳнат каби инсоний эҳтиёждир... Инсон ўзи эҳтиёж сезган нарсалар ҳақида бош қотирадики, бу яшаш фаолиятининг, умуман ҳаётнинг асосий қонуниятидир...

Суҳбатдош:
У. УСМОНОВ.

• *Тарихингдир минг асрлар ичра пинҳон ўзбегим*

Самарқанд Давлат тарихий-меъморчилик ва бадиий музей-қўриқхонаси бош директори, фалсафа фанлари номзоди Б. Урдашев билан суҳбат

— Бахтиёр Султонович, Самарқанд ҳақида гап кетганда одамлар кўз ўнгида, энг аввало, бу муаззам шаҳар бағридаги тарихий обидалар гавдаланади. Зеро, улар ўзлари бунёд этилган давр ҳақида кишини ҳаяжонга солувчи ҳикоялар сўзлайди. Шу билан бирга бу ёдгорликлар турли авлодларни бир-бирига боғлайдиган риштадек ҳам бўлиб қолган. Миллий қадриятларимиз тикланаётган ҳозирги пайтда ўтмишимиз даракчилари ҳисобланган тарихий-меъморчилик обидаларини таъмирлашга, музейларда жамланган осори-атиқаларни ўрганишга эътибор кучайди. 1993 йилни эса Самарқанд вилоят ҳокимияти тарихий ёдгорликларни тиклаш йили, деб эълон қилди...

— Самарқандни азалдан Мовароуннаҳрнинг юрагига қиёслашади. Ушбу ташбеҳнинг ҳақиқат эканлигини тарихнинг ўзи исботлаган. Қолаверса, бу шаҳарда аждодларимиз ақл-заковатининг, ноёб истеъдодининг маҳсули сифатида қад кўтарган муҳташам обидалар мозийнинг кўп сиру синоатини мужассамлаштирган. Самарқандда Мовароуннаҳр осмонида ёрқин юлдуздек балққан, юртимиз шуҳратини оламга ёйган Амир Темур, Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Абдураҳмон Жомий, Мавлоно Али Қушчи каби ўнлаб буюк зотларнинг қутлуғ излари қолган.

Биз узоқ вақт давомида тарихимизнинг юракларда фахр, ғурур туйғусини уйғотадиган саҳифаларидан бебаҳра қолиб келдик. Бугунги кунда бу кемтик имкон қадар тўлдирилаётир. Бироқ кейинги юз-юз ўттиз йил давомида маданий мерос, қадриятларимиз борасида жуда кўп нарсани йўқотганмиз. Афсуски, уларнинг анчасини энди тўлиқ қайтариш қийин эканлиги дилимизни ўртаб туради...

Самарқанд бошидан турли силсилаларни, давр тўфонларини кечирган бўлсада, лекин жаҳон цивилизацияси, Шарқнинг маданий-маърифий марказларидан бири сифатидаги ўз мавқеини сақлаб қололди. Шунинг учун бугунги иқтисодий қийинчиликлар шароитида ҳам республика ҳукумати, вилоят ва шаҳар ҳокимликлари бу ердаги обидаларни таъмирлашга сарфланадиган маблағни топиб бериш учун барча чораларни кўраяпти. Бу ишлар, айниқса, ҳозир — Мирзо Улуғбекнинг 600 йиллигини нишонлаш арафасида янада авж олаётир. Регистондаги Улуғбек, Шердор ва Тиллакорий мадрасалари, Ҳазрати Ҳизр масжиди, Шоҳи Зинда, Гўри Амир меъморчилик ансамбллари, Улуғбек расадхонаси, Ишратхона (ёки Ашратхона), Руҳобод ёдгорликларини таъмирлашга миллионлаб сўм ажратилди. Энди гап ана шу маблағлардан унумли фойдаланишдадир.

— Маълумки, ҳар қандай халқнинг ижтимоий-маърифий, бадиий-эстетик онги тараққиётида турли йўналишдаги музейларнинг ўзига хос ўрни бор. Айтишларича, Самарқанд музейи республикамиздаги шундай даргоҳларнинг энг ёши улуғларидан бўлиб, келгуси йили ўзининг 120 йиллигини нишонлар экан. Касб байрамларингиз арафасидаги бу суҳбатда ана шулар ҳақида батафсилроқ тўхталсангиз.

— Аввало, музейларнинг ташкил топиши хусусида. Баъзан музейларни очиш бизда асосан руслар келгандан кейин расм бўлган, деган фикрлар ҳам қулоққа чалинади. Лекин бу нотўғри тасаввурдир. Чунки Шарқ мамлакатларида, жумладан юртимизда ҳам жуда қадим замонлардан бошлаб турли касб-ҳунар эгалари ишлаб чиқарган буюмлар кўргазмаларини уюштириш, миришкор деҳқон, косиб ёки устани мукофотлаш, рағбатлантириш удум бўлган. Бундай пайтларда бозор ўзига хос касб-ҳунар музейлари вазифасини ўтаган.

Яна тарихдан шу нарса ҳам маълумки, қадимда ҳозирги замон тушунчасидаги кўргазмалар ташкил этишга уринишлар ҳам бўлган. Масалан, Ҳазрати Амир Темир вафот этгач, у кишининг мақбараси деворларига кийим-кечак ва қурол-яроғлари, бошқа анжомлари осиб қўйилган. Бу нарсалар 1409 йилда Шоҳруҳмирзо олиб ташлагунча турган. Шу маънода юртимизда музейлар ташкил этилиши янги гап эмас ва у ўзини маданият тарқатувчи ҳисобловчи халқларнинг ҳаётимизга киритган янгилиги ҳам ҳисобланмайди. Биз халқаро музейлар куни ни қадимдан ўз музейларига эга халқ вакиллари сифатида нишонлашга тўла ҳақлимиз.

Ҳозирги Самарқанд музейининг тамал тоши эса 1874 йилда қўйилгани рост. Уни ташкил этиш ва манбаларни йиғишда рус осори-атиқашунослари Вяткин, Попов, ўзбек олимлари Юсупов, Акрамовнинг хизматларини алоҳида айтиш керак. Лекин музей-қўриқхонамизнинг том маънодаги ташкилотчилари, фидойилари Самарқанд халқидир. Чунки уларнинг кўпчилиги турли буюм ва нарсаларни, қадимий қўлёзма ва китобларни ўз ихтиёри билан бу ерга топширишган. Музей ташкилотчиларига яқиндан кўмаклашишган. Бир гапни мисол тариқасида айтиб ўтиш жоиздир. Масалан, тарих китобларида Улуғбек расадхонасининг ўрнини профессор Вяткин 1908 йилда қазиб топган, деб ёзиб келинади. Бу асосан тўғри гап. Лекин ана шу асарларда рус олимига бу жойни аниқ кўрсатиб ва уни далилловчи ҳужжатни берган ўз замонасининг етук зиёлиси, Самарқанддаги Шайбонийхон мадрасасининг мударриси бўлиб ишлаган Абу Саид махсум хизматлари ҳақида ҳеч нарса дейилмайди. Абу Саид махсумга эса васиқани шаҳар қозиси — Қози Исохон топиб берганлиги ҳақида баъзи манбаларда маълумотлар учрайди. Демак, бу инсонлар хизмати ҳам ўз ўрнига қўйилиши лозим.

Шуни алоҳида айтиш керакки, Самарқанд Давлат тарихий-меъморчилик ва бадиий музей-қўриқхонаси 1976 йилда Халқаро Музейлар кенгашига аъзо қилиб олинган ва ҳозирги пайтда Ўзбекистон Республикасининг халқаро музейлар ташкилотидаги вакили ҳисобланади. Айниқса, мустақилликка эришгач, бу борадаги фаолиятимиз қамрови кенгайди. 1992 йилнинг ноябрь ойида музей-қўриқхонамизда халқаро симпозиум ўтказилди. Унда Украина, Туркманистон, Финляндия, Франция, Қозоғистон, Россия ва бошқа давлат вакиллари иштирок этишди.

АФРОСИЁБ ЗАМИНИНИНГ ОСОРИ-АТИҚАЛАРИ

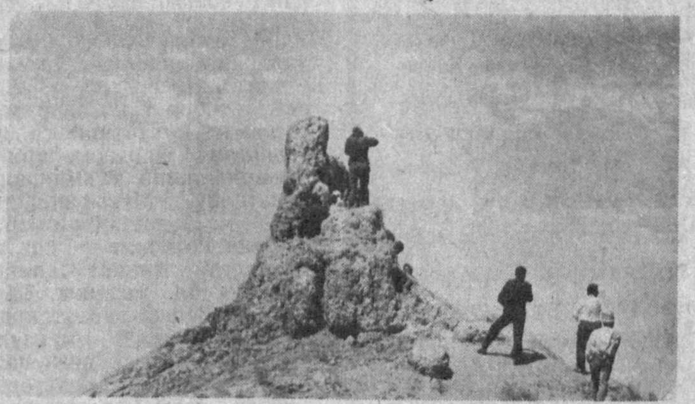

Биз хорижий давлатлар билан алоқаларни кенгайтиришга интилаётирмиз. Бу давр талабидир. Чет элларда тарихимизга қизиқиш ниҳоятда катта. Европа ва араб давлатлари, Ер юзидаги бошқа мамлакатларнинг маданият соҳаси вакиллари биз билан ҳамкорликка интилаётганлигининг гувоҳимиз. Ҳозир Финляндия, Франция, Испания, Португалия, қатор араб мамлакатлари ва ЮНЕСКО билан бевосита маданий алоқалар ўрнатилди. Шуни таъкидлаш керакки, уларда айниқса темурийлар даври тарихи ва санъатига қизиқиш катта.

— Яқинда Францияда хизмат сафарида бўлибсиз. Ундан кўзланган мақсад ва таассуротлар ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз.

— Францияга, аслида, у ерда музейимизда сақланаётган осори-атиқалардан ташкил топган ва «Самарқанд замини сирлари» деб номланган кўргазма намойиши муносабати билан таклиф этилган эдим. Бу кўргазма, агар таъбир жоиз бўлса айтиш мумкинки, биз учун асосан реклама характерида эди. Лекин бор-йўғи 300 тадан сал ортиқ осори-атиқалар қўйилган бу кўргазмамиз нафақат Францияда, балки бошқа чет давлатларда ҳам анча шов-шувга сабаб бўлди. Ҳозир уни намойиш этишимизни сўраб Финляндия, Испания, Португалия ва араб мамлакатларидан илтимослар тушмоқда. Кўргазма асосан Афросиёб (Ал Эр Тўнга) шаҳристонида олиб борилган қазилмаларда топилган ва VIII—X асрларга оид осори-атиқалардан иборат.

У ерда мен тарихимизга қизиқиш нақадар катта эканлигига амин бўлдим. ЮНЕСКО қошидаги темурийлар даври санъатини ўрганиш ассоциацияси президенти Люсьян Керен, ассоциация бош котиби, олима Фредерик Брессан, Буюк ипак йўлини ўрганиш Бутунжаҳон лойиҳаси директори жаноб Дуду Дьян билан бўлган суҳбатларда музейимизга оид анча масалалар ҳақида келишиб олдик. Масалан, 1995 йилда Парижда ЮНЕСКО фестивали доирасида темурийлар даври маданияти ва санъатига бағишланган кўргазма ташкил этилади. Бизни ҳам бир нарса қойил қолдирди. У ҳам бўлса Францияда ҳар ойда чиқадиган «Темурийлар» деб номланган журналнинг чоп этилишидир. Ана шунинг ўзиёқ чет элларда тарихимиз ва маданиятимизга эътибор қанчалик катта эканлигидан далолатдир.

— Бахтиёр Султонович, сиз чет элда намойиш этилаётган кўргазма ҳақида гапирганда унга қўйилган осори-атиқалар сонини «бор-йўғи 300 тадан кўпроқ» деб айтдингиз. Гапингиз оҳангидан Самарқанд музей хазиналари анча бойга ўхшайди... Агар шундай бўлса, нега кўргазмага қўйилган буюмлар, осори-атиқалар ойлар, ҳатто йиллар давомида ўзгартирилмайди?

— Гапингизда жон бор. Лекин бунинг узрли сабаблари ҳам мавжуд. Самарқанд давлат тарихий-меъморчилик ва бадиий музей-қўриқхонаси хазиналарида 200 мингдан зиёд осори-атиқа сақланади. Биз эса ана шу улкан бойликнинг бор-йўғи 4,5 фоизини, яъни мингтасини намойиш этиш имконига эгамиз. Чунки ҳар бир кўргазмани ташкил қилиш, ундаги буюмларни ўзгартириб туриш катта маблағлар ва ҳар хил махсус қурилмаларни тақозо этади. Шу пайтга қадар имкониятлар чекланган эди. Энди бунинг иложини топиш устида жиддий ўйлаяпмиз.

Халқаро музейлар куни арафасида «Самарқанд музейи хазинаси» деб номланган кўргазмани очдик. Ундаги жуда кўп нарсалар илк бор намойиш этилаётир. Масалан, 50-йилларда Ургут яқинидаги Мўминобод қишлоғида олиб борилган археологик қазишлар натижасида бронза даврига оид аёл қабридан чиққан олтин ва бронзадан ясалган исирғалар, эрамиздан аввалги IV—III асрларда ва Грек—Бақтрия давлати (эрамиздан аввалги III—II асрлар) мавжуд пайтда чиқарилган тангалар шулар жумласидандир. Бундан ташқари, 1964 йилда Иштихон туманининг Янгиқўрғон қишлоғидан топилган IX—XI асрларга тааллуқли Бухоро олтин тангалари, Нарпай тумани ҳудудидаги Робинжон шаҳристонидан 1971 йилда топилган ва сомонийлар даврига оид хазиналар ҳам кўргазмадан ўрин олган.

Айниқса, вилоятимизнинг Челак туманидан 1961 йилда топилган ва V—VI асрларда ишланган кумуш ва олтин суви югуртирилган жомлар коллекцияси музейимиз фахридир. Улардан бирининг оғирлиги 1 килограммдан зиёд бўлиб, эфталитлар санъатининг нодир ёдгорлиги ҳисобланади. Нақшлар билан безатилган бу жомнинг бир нусхаси фақат Лондондаги Буюк Британия музейида мавжуд, холос.

Умуман, музейимизни нафақат музей, балки бутун Самарқандни жавоҳирлар сандиғига қиёслаш мумкин. Бу ерда халқимиз ҳақли равишда фахрланса арзийдиган буюк маънавий ва моддий меросимизнинг энг саралари жамланган. Қўлёзмалар бўлимидаги нодир асарларни ёки бой расмлар фондини қандай қиймат билан баҳолаш мумкин? Афросиёб заминига қадам қўйиб, у ердаги осори-атиқаларни, беназир санъат асарларини томоша қилган киши тасаввури нақадар бойийди. Буларнинг бирор жойда ўхшаши борми?

Музаффар МУҚИМОВ
суҳбатлашди.
«Халқ сўзи» мухбири.

МУСИҚАШУНОСЛАР ШАРҚ ТИЛЛАРИНИ ЎРГАНА БОШЛАШДИ

Ҳозирги ўзбек мусиқа фанида шундай муҳим тармоқ вужудга келганки, уни гоҳо «мусиқий шарқшунослик» деб юритадилар.

Албатта, бу ибора шартли ва нисбий тушунчани акс эттиради, чунки Шарқ халқлари ва хусусан, ўзбек анъанавий мусиқасининг тарихий, назарий, амалий ва бошқа жиҳатларини тадқиқ этишни назарда тутувчи ушбу бўлим ўз ичига мусиқашунослик (мусиқий фольклоршунослик), мусиқий манбашунослик, мақомшунослик каби фан соҳаларини қамраб олади. Шу боис ҳам мусиқий шарқшунослик деганда, одатда ана шу фан ихтисосларининг мажмуаси, баъзан эса уларнинг муайян тури англашилади.

Мазкур соҳанинг мустақил фан сифатида шакл топиш жараёни нисбатан давомли кечди. Бунинг қатор сабаблари бор, албатта. Энг аввало, мусиқий шарқшунослик бўйича мутахассислар етиштириш, фавқулодда мураккаб жараён эканлигини таъкидлаш зарур. Бу борадаги масаланинг мураккаблиги шундаки, мазкур мутахассислик — бир вақтнинг ўзида мусиқашунос, манбашунос ва маълум даражада тилшунос бўлишни тақозо этади. «Тилшунос» дейилишининг сабаби шундаки, Шарқ халқлари мусиқа намуналари — халқ мусиқа ижодиёти ва устозона мусиқа асосан оғзаки анъана, яъни нота ёзувлари амалиётда кенг жорий этилмаган шароитда ижод этилган бўлиб, бунда уларга қўлланиладиган сўз-атамалар куйнинг семантик моҳияти, шакли, усули, услуби каби муҳим жиҳатларидан дарак берувчи бебаҳо манбалардан ҳисобланади. Баъзан эса атамаларда мусиқанинг ички куй-парда тузилиши (масалан, Дугоҳ, Сегоҳ, Чоргоҳ, Наво атамаларида) ва ривожланиш асослари (мақом, катта ашула) ҳам инъикос этилиши мумкин.

Бошқача айтганда — бу турдаги сўз, атама ва ибораялар оғзаки анъана вазиятидаги ўзига хос ёзувлар (шу жумладан, нота ёзувлари) вазифасини ҳам бажаради. Бинобарин, миллий куйларда муҳрланган сўз-атамаларнинг луғавий негизини таҳлил эта олиш — мусиқашунос учун муҳим тадқиқот усулидир.

Маълумки, Шарқ анъанавий куйлари ва шу жумладан, ўзбек куй ва ашулаларида туркий-ўзбек сўзлари билан бир қаторда форс-тожик ва араб тилларидан олинган кўпгина тушунчалар ишлатилади. Шу билан бирга ўтмишда битилган мусиқий рисола ва бошқа қимматли ёзма манбалар ҳам шу тилларда ёзилганки, улардан бирини эгаллаш (ўзлаштириш) ҳамда араб имлосини билиш — мусиқий шарқшунос олдига қўйилган талаблар қаторида туради. Зеро, ёзма манбалар билан бевосита таниша олган мусиқашунос рисолаларда кўплаб учрайдиган ва одатда, филолог ва бошқа гуманитар касб мутахассислари учун тушунмовчилик келтириб чиқарувчи айрим хусусий жумла, атама ва ибораларлар маъносини ҳар қалай тўғри талқин эта олиш имкониятига кўпроқ эга бўлади. Ўз-ўзидан аёнки, мусиқий шарқшунослик соҳасини шакллантириш ва ривож эттириш амали қатор муаммолар ечими билан боғлиқ экан. Бу борада 1972 йили Мухтор Ашрафий номидаги Тошкент давлат консерваториясида Шарқ мусиқаси кафедрасининг (ҳозирда факультет) очилиши муҳим аҳамият касб этди. Зеро, у ўзбек миллий куйлари ва мақомлари ижрочиларини тайёрлаш билан бирга мусиқашунос-шарқшуносларни ҳам етиштириб чиқара бошлади. Мусиқашунослар, жумладан, араб, форс, ҳинд-урду тилларини ўргана бошлашди. Шунингдек, махсус ихтисослик қаторида санъатшунослик доктори, йирик мақомдон олим Исҳоқ Ражабов асос солган «Мақом асослари» ва «Мусиқий манбашунослик» фанларидан таҳсил берила бошланди. Ушбу факультет асосчиси профессор Файзулла Кароматов кўп йиллардан бери талабаларга Шарқ халқлари мусиқасидан сабоқ бериб келмоқда. Шунингдек, мутахассислик фанлари бўйича санъатшунослик номзодлари Отаназар Матёқубов, Рустам Абдуллаев, санъатшунослик доктори Тўхтасин Ғофурбеков ва бошқалар турли йилларда фаолият кўрсатиб келишди. Факультетда Шарқ халқлари тилларини ўрганишга алоҳида эътибор берилиши ва улар ўз мавқеига кўра мутахассислик фанлари билан баробар туришини таъкидламоқ керак. Бу ўринда шу факультет ташкил топгандан буён фаолият кўрсатиб келаётган араб тили ўқитувчиси Зокиржон Орипов ҳамда ҳинд-урду тиллари мутахассиси Зиёдулло ака Насуллаевларнинг хизматлари алоҳида таҳсинга сазовордир. Зеро, куллиётни битираётган мусиқашунос талабалар бу тилларни мукаммал даражада эгаллашга эришмоқдалар.

Ҳозирда Шарқ мусиқаси факультетини тугаллаган бир қатор мусиқашунослар етук олим ва таниқли мутахассислар бўлиб етишишган.

Улар орасида илм-фан ва ўқув даргоҳларида масъул ходимлар бор. Хусусан, санъатшунослик номзоди, доцент Равшан Юнусов шу консерваторияда проректор лавозимида иш олиб бормоқда, санъатшунослик номзодлари Абдуманнон Назаров Ҳамза номидаги Санъатшунослик илмий-тадқиқот институти Мусиқий тарих бўлимининг мудири, Александр Жумаев шу бўлимнинг катта илмий ходими сифатида илмий тадқиқотлар олиб боришмоқда. Шуни ҳам айтиш керакки, Шарқ мусиқаси факультетидан етишиб чиққан олимлар қаторида хорижий мамлакат вакиллари ҳам бор. Бу ўринда санъатшунослик номзоди илмий даражасига эга бўлган тожикистонлик Аслиддин Низомов, Абдували Абдурашидов, Фароғат Азизова, қозоғистонлик санъатшунос олима Ойгун Малкеевалар номини эслатиб ўтиш мумкин. Шунингдек, ушбу факультетда аспирант даражасида таҳсил кўрганлар ҳам кўпчиликни ташкил этади. Улар орасида санъатшунослик номзодлари — Шоҳим Гуллиев (Туркманистон), Санобар Багирова (Озарбайжон) ҳамда докторлари — Салоҳиддин Ҳасан (Судан), Набид Даррас (Иордания), Ангелика Юнг (Олмония), Славомира Жеранска Коменек (Польша), Теодор Левин (АҚШ) бор.

Шарқ мусиқаси факультети шу кунларда ўзининг навқирон 20 йиллик ёшини нишонларкан, унда фаолият кўрсатган ва кўрсатаётган барча устозларни бу сана билан табриклаймиз, куллиёт талабаларига ижодий ютуқлар тилаймиз. Ўйлаймизки, Шарқ мусиқаси факультети бундан кейин ҳам миллий санъатимиз равнақига ўзининг муносиб ҳиссасини қўшади ва ёшларни камолот сари чорлайди.

О. ИБРОҲИМОВ.

• Спорт • • Спорт • • Спорт • • Спорт • • Спорт •

ДАСТЛАБКИ САРҲИСОБ

БОШ ҲАКАМ С. Нажафалиевнинг «Пахтакор» — «Кошонсой» учрашуви тугаганлиги ҳақида янграган ҳуштаги чемпионатнинг учдан бир қисмига якун ясади, 80 учрашувда дарвозаларга 207 та тўп киритилди. Бошқача қилиб айтганда ҳар икки учрашувда дарвозалар 5 мартадан ишғол этилди. 48 учрашувда мезбонларнинг, 14 тасида меҳмонларнинг қўли баланд келди. 18 учрашув дуранг билан тугади.

СЎНГГИ ТУР тўпларга бой бўлди. Мавсумда биринчи марта дарвозалар 28 марта аниқ нишонга олинди. Шунингдек, бу турда мавсумнинг энг йирик ҳисоби қайд қилинди. Эсингизда бўлса, Гулистоннинг «Шифокор» жамоаси 4-турда Фарғонанинг «Нефтчи» жамоасидан 6:1 ҳисобида енгилган эди. Бу гал гулистонликлар Бухорода «Нурафшон»га янада йирик ҳисобда (8:1) ютқазиб қўйдилар ва олий табақа вакиллари орасида энг кўп тўп ўтказган ягона жамоа бўлиб турибди. «Нурафшон» эса аксинча, тўплар нисбатини анча яхшилаб олди, чунки бу кўрсаткич ҳам мавсум сўнггида асқотиб қолиши мумкин.

Турнинг марказий учрашуви Жиззахда бўлди. У ерда «Нефтчи» билан ўтган йилги мавсумнинг учинчи совриндори «Сўғдиёна» жамоалари ўзаро куч синашдилар. Баҳсда кучлар тенг келди—1:1.

Асосий рақобатдошларининг дуранг натижага эришганларини эшитиб Наманганнинг «Навбаҳор» жамоаси эртаси куни «Политотдел» жамоа хўжалиги ўйингоҳига кўтаринки руҳда, фақат ғалаба учун майдонга тушдилар. Агар улар ғолиб чиқишса турнир жадвалида бир поғона кўтарилиш имкони туғилган эди. «Навбаҳор» бунинг уддасидан чиқди, майдон эгалари дарвозасига иккита жавобсиз тўп йўллашди ва «Сўғдиёна»ни ортда қолдириб, «Нефтчи» билан орадаги фарқни бир очкога қисқартирди.

Ҳамза Жабборовнинг қайтиши билан Самарқанднинг «Динамо» жамоаси ўйини яна қовуша бошлади. Улар кейинги тўрт ўйинда 7 очкони қўлга киритишди. Бу сўнгги поғонадан 10-ўрингача кўтарилиш имконини берди. 10-турда «Динамо» ўз майдонида «Трактор»ни 2:0 ҳисобида мағлуб этди.

«Янгиер» жамоаси ҳам худди самарқандликлар каби кейинги тўрт ўйиндан 7 очко тўпладилар. Тўплар нисбати ҳам ўзига хос — 10:2. Улар мавсумни жуда ёмон бошлашиб, сўнгги поғонадан жой олишган бўлса, чемпионатнинг учдан бир қисми якунида фахрли олтинчи ўринга чиқишди. «Янгиер» — «Чирчиқ»ни йирик ҳисобда (4:1) мағлубиятга учратди. Шу турнинг «Орол» — «Темирйўлчи» учрашувида майдон эгалари ғолиб (1:0) чиқишди.

Турнинг сўнгги учрашуви Марказий «Пахтакор» ўйингоҳида бўлиб ўтди. Мухлислар Миржалол Қосимовнинг яна майдонда, «Пахтакор» сафида пайдо бўлганлигини хурсандлик билан кутиб олдилар.

21-дақиқада Нўъмон Ҳасанов томонидан киритилган тўп бу учрашувнинг якуни бўлди десак, хато қилмаймиз. Тошкентликлар «Нефтчи» билан бўлажак учрашув олдидан кучларини аяшди шекилли, ўйин анча зерикарли бўлди. «Пахтакор» 1:0 ҳисобида ғолиб чиқиб турнир жадвалида якка карвонбошилик қиляпти.

Мавсумнинг дастлабки босқичи якунлари ҳақида қандай хулосага келиш мумкин? Умуман, чемпионат ўтган йилгига нисбатан жонли, қизғин кураш остида ўтяпти. Айниқса, МҲСК жамоаси ташкил қилиниши ва унинг ҳар бир ўйинлари кенг ҳарбийчилар оммаси томонидан олқишлар билан қўллаб-қувватланиши чемпионат мусобақаларига ўзгача бир руҳ беряпти.

Мавсумда ғолиблик учун кураш асосан «Пахтакор», «Нефтчи», «Навбаҳор», «Сўғдиёна» ва «Нурафшон» жамоалари ўртасида бораётган кўринади. Албатта, бу рўйхатда Андижоннинг «Наврўз» ва Қўқоннинг «Темирйўлчи» жамоасини ҳам кўришимиз мумкин. Аммо бу жамоалар ўйинида ҳужумни ташкил этиш ранг-баранглиги кўзга чалинмаяпти.

Олий табақани тарк этувчи икки жамоани айтишимиз жуда қийин. Негаки, қуйи поғонани эгаллаб турган 6—7 жамоа деярли тенг ўйин кўрсатишмоқда. Албатта, мавсум сўнггигача жуда кўп беллашувлар бор. Асосий курашлар ҳали олдинда. Қолаверса, «Жўжани кузда санайдилар» дейишади.

Р. ЖУМАЕВ,
«Халқ сўзи» мухбири.

ОЛИЙ ТАБАҚАДА 17 МАЙГАЧА БЎЛГАН ВАЗИЯТ

	Ў	Ю	Д	М	Т-Н	О
1. «Пахтакор»	10	8	1	1	23:8	17
2. «Нефтчи»	10	6	3	1	19:8	15
3. «Навбаҳор»	10	5	3	2	14:10	13
4. «Сўғдиёна»	10	4	5	1	13:6	13
5. «Нурафшон»	10	4	3	3	18:11	11
6. «Янгиер»	10	4	3	3	15:14	11
7. «Темирйўлчи»	10	4	2	4	7:8	10
8. «Наврўз»	10	3	4	3	17:14	10
9. «Орол»	10	4	1	5	14:17	9
10. «Динамо»	10	4	1	5	8:11	9
11. «Шифокор»	10	4	0	6	9:24	8
12. МҲСК	10	3	2	5	12:17	8
13. «Кошонсой»	10	2	4	4	7:12	8
14. «Трактор»	10	2	3	5	5:9	7
15. «Политотдел»	10	3	0	7	16:20	6
16. «Чирчиқ»	10	2	1	7	11:19	5

Навбатчи муҳаррир — С. Муҳиддинов, навбатчи — Ғ. Эшмуродов.

Ўзбекистон Телерадио компанияси республика радиосининг жамоаси мухбирлар тармоғи раҳбари А. Алимовга синглиси

Абдураҳим қизи САБОҲАТнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор этади.

Тошкент Давлат шарқшунослик институти жамоаси «Халқаро маркетинг ва менеджмент» кафедрасининг доценти Н. Иброҳимовага онаси

Чиннигул ИБРОҲИМОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ХАЛҚ СЎЗИ • НАРОДНОЕ СЛОВО

• ТЕЛЕФОНЛАР:
маълумот учун 33-07-48;
эълонлар бўлими 32-09-25.
Индекс: 64608.

МУАССИСЛАР:
Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши Раёсати ва Ўзбекистон Республикаси Вазирлар маҳкамаси.

Бош муҳаррир: Анвар ЖУРАБОЕВ

ТАҲРИР ҲАЙЪАТИ:
Абдунаби БОЙҚЎЗИЕВ, Эсирғап БОЛИЕВ (масъул котиб, «Халқ сўзи»), Эркин ВОҲИДОВ, Миракмал МИРАЛИМОВ, Салоҳиддин МУҲИДДИНОВ, Лев ПАК (бош муҳаррир ўринбосари, «Народное слово»), Людмила ПОРФИРЬЕВА, Қулаҳмад РИЗАЕВ, Александр ТЮРИКОВ (масъул котиб, «Народное слово»), Шавкат ЯҲЁЕВ, Пиримқул ҚОДИРОВ, Муҳаммаджон ҚОРАБОЕВ, Саидаҳрор ҒУЛОМОВ.

• МАНЗИЛИМИЗ:
700000, ГСП
Тошкент шаҳри,
Ленинград кўчаси, 19-уй.

• Таҳририятга ҳажми 7 қоғоздан ошган материаллар қабул қилинмайди. Фойдаланилмаган мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.

Рўйхатдан ўтиш тартиб № 0001 Буюртма Г—237. 105466 нусхада босилди, ҳажми — 2 табоқ. Офсет усулида босилган. қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти —21.00. Босишга топширилди: 23.00

Ўзбекистон Республикаси Президенти девони Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Корхона манзили: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй. 1 2 3 4 5 6